Инг 1/Г/1 VII-XII №53-104
Государственная библиотека СССР

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІЕХЬАРА!

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 53 (2678)
КІиранди 1
июль 1962 шу
Мах 2 кеп.

Дика хоамаш

Сийлен цІи яккхара

Баьца даараш, сомаш, масе тайпа комараш хьайоалача хана боккха лоархІам болаш да торгови базаш тараца Іалашъяр. Из болх беш я тайп-тайпарча къамех нах юкъе а боагІаш йола тха «Лесстройторга» тарни базера переработчикий бригада. Цхьайтта саг ва коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цІи яккхара къовсам лоаттабеш йолча тха бригадаца. Балха дийнахьа 50 а кхы совгІа а яьшкаш а еш, нормаш 160—170 процент кхоачашъю бригада хІара члено. Хьаеш йола продукци дика ю.

Шоай дешар а кхетам а лаккбеш, общественни балхаца хьинаре дакъа лоацаш ба бригада членаш. Балха тІехь къаьстта доккхий толамаш доах А. Шамурзаева, З. Юсупова, Арустамяна, Петрова, Стрелеца, Руденко, иштта кхычар.

А. ШАТАЕВ,
бригадир.

Ханал хьалха

Соахка цу юкъагІа хийцачул 10 эзар сома маьха продукци дукхагІа ара а хецаш, валовин товарнии продукци арахецара ялх бетта план 27-ча июне кхоачашъяьй «Октябрьнефта» автоматикаи телемеханикаи цеха коллективо. Шера 14 эзар сома пайда луш йола 37 рационализаторски предложени юкъейихьай укх шера балха. Цеха дикагІа бола рационализатораш ба конструктор Лященко, коммунист Мищенко, комсомолка Барышева, болхло Ольховский. иштта кхыбараш.

Къаьстта дика къахьег коммунистически къахьегама коллектив яха цІи лелаеча электроналадочни лабораторе наладчикий кагирхой бригадо, механически участка группо, иштта кхычар а.

Л. МИХАЙЛОВ.

Дика толам

Паччахьалкхенна 330 тонн мукх дІа а бенна, план тІехкхоачашъяьй Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхоза 1-ча отделене къахьегамхоша. ХІанз планал совгІа дІабала кийчбеш латташ 200 тонн мукх кхы а ба центральни хьатта. Балха нормаш 130—140 процент кхоачаш а еш, ялат дІалулга сихдара дика къахьег цу хьатта балхаш деча Алиева Дугас, Алисултанова Марусяс, Касумова Алпатус, Хасанова Майдас, хьатта заведующе Б. Асхабова.

Б. КЕЛОЕВ.

ПЛАН ТІЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

Ялх бетта план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически декхараш тІанйцадар Грозненски крекинг-завода коллективо. Валови продукци яккхара 6 бетта план 28-ча июне кхоачаш а яь, из декхар толамца кхоачашдир цо. Цул совгІа, реагенташ кхоярца, рационализаторски предложенеш балха юкъекхувларца итташ эзараш сом Іоадаьд технологаша.

Къаьстта дика къахьегаш хилар нов. Регунов керте латтача номер 1—2 йолча установка коллектив. Ялх бетта валови продукци арахецара план 7 ди хьалха кхоачашъе вІаштІехьдаьлар цун. Духхьала электроэнерге, пара, хинна кхомбарца 15 эзар сом кходе тарденнад установкерча технологий. ХІаьта, планах лаьрхІа хиннаьчул 4 процент дукхагІа дегІаенай къахьегама овсарле а.

Белгалбаьнна дика болх беш хилар установкера технологаш воккхагІа вола оператор В. Валуский, оператор Н. Куницина, машинист В. Шахов, кхыбараш.

Дика къахьнийгар валови продукци яккхара 6 бетта план 25-ча июне кхоачашъяьча нов. Овсянникова кулгалдеча номер 15—16 йолча установка коллективо а. ХІаьта, реагенташ кхоярца установка счета тІа массехк эзар сом кхо а деш балха овсарле дикка дегІайоалаьй цо.

Установкерча технологашта юкъе дикагІа барех лоархІ воккхагІа вола оператор И. Захаров, оператор М. Идрисов, оператора помощник А. Алексеев, иштта кхыбараш.

М. ТУМГАЕВ.

РСФСР ЛАККЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА
РСФСР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика 5-гІа хержача Лакхехьарча Совета ялхлагІа сесси 1962-ча шера 24 июле городе Москве гулъе.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ОРГАНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
С. ОРЛОВ.

Москва, 1962 шу, 27 июнь.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совете

Терко е оза пропашни культурай

(Гудермесеи Курчалойн районашкарча колхозашкеи совхозашкеи дІайийнача пропашни культураштa г/улакх делга во лелаш хиларах)

Гудермесеи Курчалойн районашкарча дукхача колхозашкеи совхозашкеи во лел дІайийнача пропашни культураштa пІулакх дара балхаш.

Баьча тохкамо хьахьокх, Гудермеса районерча «Октября 40 шу», «Дружба» яхача колхозашка хІанз а йоккхача участкашка шекара свекла нийлхъяь а хьажкІашта хьалхара оасар даь а баланза хилар.

«Дружба» яхача совхоза цхьоалагІчеи кхоалагІчеи отделенешка 50 гектар гаргга шекара свеклан 40 гектар хьажкІаши оасарах хьалйикъа латт. «Гудермесский» совхозе оасар ца деш латт 300 гектар хьажкІаш. Районе дІадийнача 26 гектар тхьамках 8 гектара мара оасар даьдац.

Укх шерарча хьалашка боккха лоархІам болаш да пропашни культураштa хий тохар. Бакъда, из гІулакх во леладу. «Дружба» совхозе хий деттача лаьтташ тІа дІайийнача хьажкІех аханешта мара хий техадац. Диккa дукхача пропашни культураштa хий техадац «Гудермесский» совхозе а.

Курчалой районерча Куйбышева цІерахча колхозе шекара свекла нийлхъяь баьннабац, хІаьта Ленина цІерахчеи XX партсъезда цІерахчеи колхозашка из болх во баьб. Дукхача колхозашка хьажкІашта гІулакх дара болх геттара мела лел.

«Новая жизнь», «Заветы Ильича» яхача, Жданова цІерахча, Куйбышева цІерахча колхозашка хьажкІашта хьалхара оасар даьдад 20—40 процент долча кхашта мара. 36 гектар долча тхьамках 11 гектара мара даьдац оасар. XX партсъезда цІерахча колхозе лерттІа доал ца дарах 2 гектар тхьамка доадаьд.

Гудермесеи Курчалойн районашка дІайийнача хІамашта гІулакх дара балхаш тІехьадусаш хилара бахьан да Гудермеса производственни территориальни управлене, лакхехьа хьоахаяьча районий райисполкомаша цу деша йоагІаш йола терко ца яр, колхозхой, совхозий болхлой пропашни культураштa оасар де оарцагІа ца бахар, шекара свеклана, хьажкІашта, кхыча культураштa мугІарашта юкъера обработка яра балхашта механизаци ца яр. Уж балхаш дукхагІча даькъе кулгкара ду.

Юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министерствас доагІача беса хьадехац производственни территориальни управленей, колхозий, совхозий кулгалхошкара, специалисташкара дІайийнача хІамашта ший ханнахьа а дика а гІулакх дар.

Республика Министрий Совето Гудермеса производственни территориальни управленегара, Гудермесеи Курчалойн райисполкомашкара, цу районашкарча совхозий директорашкара, колхозий председателашкара хьадийхад дІайийнача хІамашта гІулакх дара даькъе мел дола кхоачамбоацараш сихха дІадоахилга, 1 июле кхачалехьа шекара свекла нийлхъяри пропашни культураштa оасар дари чакхдоаккхилга. МугІарашта юкъе оасар де мел эша тракторашн культиваторашн вІаштІехьъяха, царех хІара агрегато шин сменах диззача дийнахьа болх белга Іалашде. Колхозхойн совхозий болхлойн оасар де оарцагІбаха, болх дика бергболаш тІахьожам лоаттабе декхарийла а баьб уж.

5—10 июле кхачалехьа хий детташ долча дерригача лаьтташкарча пропашни культураштa вегетационни хий тоха деза, цу гІулакха эша нах а хий детта инвентарь а хьожае еза.

Министрий Совето иштта декхарийла ю кхыйола производственни территориальни управленешн райисполкомий председателашн дІайийнача хІамашта гІулакх дара балхашта лоаттабу тІахьожам чІагІбе а пропашни культура хІара гектара шийн ханнахьеи дикеи оасар дерІдолаш гІулакх вІаштІехьдаккха а.

Юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министерство декхарийла яьй дІайийнача хІамашта гІулакх дара даькъера болх тоабелга, дІайийнача хІамашта НРВ еттилга производственни территориальни управленешкара чІоагІа хьадеха.

БАШКИРСКИ мехкдаьтта—30 шу

УФА, 29 июнь. (ТАСС). Шоай цІей дездеш ба Башкире мехкдаьттахой. 30 шу хьалхагІа 1932 шера майнюнь бетташка Урала къулбехьарча босешкахь Ишимбаево яхача юрта гаьна йоаццаш крае эггара хьалха хьайийлар «Іаьржа дошув» доалла моттигаш. Цунца юхь дІайолайир Башкире меттел, мехка малхбалехьарча районашка а мехкдаьтта промышленность дегІайоалаяра.

ТАСС корреспондентаца ше къамаьл деча хана Башкирски совнархоза председателе, Социалистически Къахьегама Турпала С. И. Кувыкина аьлар:

— Ткъаь итт шу — исторически лоаца ха я. Цхьабакъда, укх тІехьарча хана чІоаггІа дегІаенай Башкире мехкдаьтта промышленность. Итташ миллионаш тонн «Іаьржа дошувн» миллиардаш кубометр газ еннай цун промыслаша мехка. ХІанз мехкдаьтта даккхара мехка шоллагІа моттиг лоац республико.

Іалаьмате чІоагІа дегІайоагІргйолаш я Башкирски мехкдаьтта база. Республика территоре хьайийлай мехкдаьттеи газн доалла 100 совгІа моттиг, царех ахаш гаргга яраш хІанз пайда эцаш я. Къаьстта чІоагІа йІаьхий я Шкапавски, Туймазински, дукха ха йоаццаш республика кхиллбаседенгахьа хьайийла йоккхача Арланера мехкдаьтта доалла моттигаш.

«ШоллагІа Баку» хьаяр — Коммунистически партена карагІдаьнна доккха исторически хІама да, советски халкъа карагІдаьнна сийлахь турпалера гІулакх да. Цу районера мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташн хийцца дІаух Казахстана, Алтая целиннии лаьтташка, Сибарегіарча гІишлошка.

Башкире мехкдаьтта промышленность дегІаух даьхен Іилманеи техниканеи карагІдаьннараш шерра практикана юкъехахьара ларда тІа. Кердагіа йолча оборудованецен аппаратурацен кийчъеш я промыслаш, тІа-тІа дукхагІа механизаци ю балхашта, юкъехкувл автоматика, телемеханика, электроника.

Доккхий толамаш даьхад мехкдаьтта даккхара способаш тоаяра. Туймазерча мехкдаьтта Іилмахой новкъосталца 1948 шера мехка эггара хьалха балха юкъе йоалайир законтурни заводнени — скважинашкара хьалдоагІа мехкдаьтта алсамдаккхара эггара дикагІа йола метод. Мехкдаьтта доалла керттера моттигаш хІанз цу способах пайда эцаш а цудухьа Іалаьмате дукха ахча кходеш а я.

Дукха къахьийгад республика мехкдаьттахоша тохаш дола бурув сихдара. ХІанз дикагІа йолча А. Аллаярова, Д. Михайлова, Р. Гайфуллина, И. Поляковске, А. Шакшина, А Гафарова, кхычар дикагІа йолча бригадаша шера 20—25 эзар метр бурув тох. Из да даьхен машинаш — дунен тІа шоашта нийсса кхы доаца турбобураши электробураши шерра юкъедахьарах хьахиннар.

Доккха мехкдаьтта... Цо эргаяькхай хьалха тІехьайиса хинна Башкири, чІоагІа дегІаена промышленность а йолаш йола республика яьй цунах. Укхаза да хІанз керда машиннаькъаш, тІо-наькъаш, низ бола электростанцеш, электропередачай линеш, мехкдаьттацара балхаш де эшаш йола машинаш ю йоккхий заводаш, мехкдаьтта Іилма-тохкамеи дешареи институташ, техникумаш. Укх тІехьарча шерашка иттанега дІакхоачаш керда городаши болхлой поселкаши хьалхиннай республике.

Башкирски мехкдаьтта ткъаь итт шу дузача денна доккхийча толамашца накъа боагІа республика къахьегамхой — хІанзале а планал совгІа деннад итташ эзараш тонн коача доагор, миллионаш кубометраш газ.

Август бетта чотах

Тарно - мебельни комбината цехашта юкъе хьалха латт Столяров Петр керте вола металлически тарни цех. Цу цеха коллективо ялх бетта валови продукци арахецара план пхе бетта кхоачаш а яь хІанз август бетта чотах болх бу. Планал совгІа арахийца продукци 55 эзар сома маьха я.

Ялх бетта вІашшта комбината дІа-юха луш йола ЦІе байракх я коммунистически къахьегама цІи лелаеш йолча цу цеха коллективага.

Цехо арахец аьшка бешкаш, кІаьдача мебела эша пружинаш, иштта кхыйола кагий металлически изделеш.

Къаьстта чІоагІагІа къахьег Мордашева кулгалдеча бригада коллективо. Дийнахьара балха задани 200 бешка йолча метте, цар арахец 250 бешка.

Дика болх беш ба станочник Даудов Бауди, закатчик Газиков Осман, ах-автомата сварщик Дементьев Петр, кхыбараш.

Металлически тарни цеха коллектива къахьегамхой шоай коталонах кхоачамбаь ца Іеш кхы дІахо а къахьегаш ба семилетка диълагІча шера план ханал дукхха а хьалха кхоачашъяь яккхара.

А. ДОДОВ.

Сурта тІа: делкъийна салоІача хана цеха болхлой группана газет дешаш воалл мастер Рязанов.

И. Плиева сурт.

Беррига низ— ялат чуийца даккхара

Дика кийчо а яь дІадоладир Сунженски района Ленина цІерахча колхозо ка бола ялат чуэцилга. Эггара хьалхарча дийнахьа 8 комбайн ара а яьнна, колхозо дІабийна 279 гектар мукх кхаь дийнахьа чуийца баькхар. Норма 10 гектар йолча метте, дийнахьа 15—20 гектар а оардаш, дика балхаш дир комбайнераша К. Какаева, М. Мадаева, С. Хадуева.

ХІара гектара тІара юккъера лаьрхІача 20,3 центнер мукх баьлар. Планах дІаяла езар 2.700 центнер йолча метте, 2827 центнер дІа а луш, районе эггара хьалха кхоачашйир колхозо паччахьалкхенна мукх дІабалара план.

ХІанз чуийнна кІа чуэцаш ба колхоза механизатораш. Чуэца деза 1142 гектар кІа лаьрхІача ханал хьалха чуийца даккха дош деннад комбайнераша. КІа хьокхаш йоахка комбайнаш сайца ца латтийтара дика къахьег шофераша С. Бацнева, Т. Джанаралиева, трактористаша В. Туртазова, М. Бахарчиева.

ХІара дийнахьа 90—100 тонн ялат доассадеш, докъадеш, дотташ шоай балхах дика ка йоал хьаттарча болхлой Хачуаева Залимата, Алапаева Маккий, Кабаева Минай, Бакаева Зулай, иштта кхычар а. Ерригача технико саццанза дика болх белга Іалашду Османов Іисаси монтера Яковлев Иванеи.

Цу тайнпара, беррига къахьегамхой цхьатарра оарцагІбаьннаб ка бола ялат ханнахьа чуийца даккхара.

Я. КАГИРОВ.

ГУРАХЬА ДІАЙИЙНА КУЛЬТУРАШ 25-ча ИЮНЕ ЧУЭЦАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(план кхоачашъяр процентащца)

Производственни управленеши цар районаши	хьекхад	хьекхачох аьрдад
ГРОЗНЕНСКИ	**63**	**67**
Ачхой-Мартана	60	58
Грозненски	69	67
Советски	—	—
Урус-Мартана	38	74
ГУДЕРМЕССКИ	**52**	**73**
Ведана	29	100
Гудермесски	77	69
Курчалой	23	100
Ножай-Юрта	13	100
Шаьла	58	66
НАУРСКИ	**74**	**78**
Надтеречни	59	88
Наурски	97	76
Шелковской	63	71
СУНЖЕНСКИ	**24**	**63**
г. МагІалбик	30	48
Наьсарен	5	13
Первомайски	3	100
Сунженски	27	72
«Хьайбаш кхоабача» треста боахамаш	**59**	**82**
Совнархоза совхозаш	**99**	**76**
Республикера итогаш	**55**	**72**

Ялат дІаийдеча пунктташка тІакхухьа ялат хІара денна тІадетталу. Грозненски, Наурски, кхыча районий дукхача колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенга ялат дохкара план (хьажкІаш йоацаш) хІанзехьа кхоачашъяьй.

Ялат хьакхара ударникашкара Сухоруков Иванагареи, Климов Михаилагареи хьокхам а эцаш, механизатораша шоай нормаш тІехкхоачашъю, цхьаккха а фийг ца боабеш ялат сихагІа чуийца даккхара яхь шеръю.

Укх шерара ахка ше къаьстта да: «Дружба» яхача гудермесски совхоза кхоалагІча отделене болх дика лел яхилга — балхий еррига комплекс дика вІашагІйоллар да, цхьан ханна, вІаштІеххьа ду ялат хьакхара, ардара, ча вІашкатохара, мукъадаьнна лаьтта ахара, цу тІа хьажкІаш дІаера балхаш. Наурски районерча «Россия» яхача колхозо ялаташ чуэцара балхаш во ца дойя а, ялаташ чуийцачул тІехьагІа лаьтташ цІенделга во леладу, мукъадаьннача лаьтташка хІама дІаде хІанз а болабеннабац.

Ялаташ чуэцара балхаш харцахьа ду Грозненски района цхьадолча боахамаша. Хьакхари ардари къаьста а долаш ший ханнахьа ялаташ чуэца доладанзар «Аргун» яхача колхозо, цига духхьала комбайнаца хьоккхашехьа а ардар толашагІа лаьрхІар. Цудухьа ялат дукхагІа дов.

ХІаьта маца оахарнда лаьтташ, маца дІаюврга мукъадаьннача лаьтташка хьажкІаш? Цунна дукха сагото еш бац уж.

Цу тайнарча гІулакхащца машар лелабе йиш яц. ХІара сахьат боккха лоархІам болаш да. Къахьегам дикагІа вІашагІболла беза, болх комплексни хьисапе бе беза. Из толама лард я.

Толамаш къахьегамца доах

Эггара лоархІамера шин культура — хьажкІаши шекара свеклан — дикагІа долча 12 эзар гектара тІа дІайийнай Шаьла районе. Цу культураштa гІулакх деш болча къахьегамхошта эггара бехткохамегІара ха хьаэттай хІанз.

Цхьатарра нийсача квадратех хьалтІаяьнна латта онк дола хьажкІаши Іаьржа лаьттеи мара кхы хІама доацаш цІена я «Шалинский» совхоза кхоалагІча отделене хьажкІий участок. Иштта йоакхо ешц лелаю отделенерча къахьегамхоша 460 гектар шекара свекла а. Герменчугций балхаш дика лел. Чуийца доалаш латт ка бола ялат. ШозлагІа дІайийнай 300 гектар гаргга хьажкІаш. 3.000 тонн силос дІаеллай. Пропашни культураштa дика гІулакх ду.

Ши-шегІа хьахинна дац уж толамаш. Къахьегамхошта юкъе агитационни-кхетама болх дика оттабарах, къахьегам хьисапаца вІаштІехьбаккхарах доахаденнад уж. КПСС XXII съезда материалаш, КПСС ЦК мартовски Пленума, решенеш, парте Центральни Комитетои СССР Министрий Советои юрташкарча къахьегамхошка даь Кхайкарал, социалистически яхьа итогаш, иштта кхыйола материалаш къахьегамхошта дІайовзийташ хадданза болх беш 26 агитатор ва. Укхаза дикагІа бола агитатораш ба отделене кулгалхой: управляющи Небиев, коммунистически къахьегама коллектив яха цІи яккхара къовсам лелабеш йолча тракторни бригада бригадир Кузнецов, кхалнаьха совета председатель Ибрагимова, МТФ бригадир Юсупов, иштта кхыбараш.

Дика вІаштІехьъяькхай отделене гойтара агитаци а. Наькъашка, тракторни бригаде, МТФ, наьха бІарг тІаотташ йолча кхыча моттигашка латт лозунгаши тІахьехамаши яздаь аьшка щиташ. Социалистически яхьа итогаш хьа а хьокхаш хьокхамий доска латт отделене контора хьалхашка.

ЧІоагІа тоам хул тракторни бригада цІеча уголоке дІачуваьлча. ДІачувоаллача метте латт Іалаьмате хоза кийчъяь «Сийлахь-доккхача де лерхІачунга» яха стенд. Цунна улув хьалтеха доахк: КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои юрташкарча къахьегамхошка даь Кхайкарал, района, совхоза, отделене тІанйца социалистически декхараш, Шаьла района «маякашта» Зармаева, Джамалаева, Дадаева, иштта кхычарна хетаяь плакаташ. Истола тІа дада газеташ, журналаш, книжкаш, царех дукхагІдараш юрта боахамерча дикагІа болча къахьегамхой опыт ювцаш да, хан-ханнахьа арайоах «Къахьегама листокаш», «Молнеш». Механизаторашта дика салаІара мел эшар Іалашдаьд.

Иштта дика кийчъяь я шурий-товарни ферма цІе уголок а.

Дика вІаштІехьбаькхача агитационно-кхетамеи организаторскии балхо чІоагІа новкъостал ду семилетка диълагІча шера тІанйца декхараш толамца кхоачашдара отделене къахьегамхой оарцагІбаха.

Б. АБАЕВ,
КПСС Шаьла райкома пропагандан агитацен отдела заведующи.

Дагестански АССР. Геттара дика хьийкъа ялаташ кхаьчад республика кхашка. Хьокхилгеи оардилгеи къаьста а долаш, ка бола ялаташ чуэцаш латт колхозашкеи совхозашкеи. Дукха механизатораш ба шоай агрегаташ геттара сиха лелаеш.

Сурта тІа: хьокхилгеи оардилгеи къаьста а долаш ялат чуэцаш боахк Кизилъюртовски района «Сулак» яхача колхозе.

Р. Дика сурт.

ТАСС фотохроника.

Керда техника арахец

Керда техника арахецара даькъе боккха толам баькхаб «Красный молот» завода коллективо: хьа а яь арахийцай мехкдаьтта чакхдоахача заводашта эшаш йола хьалхара ялх бункердозатор. ХІара бункер 150 литр чуйодаш а минута 3—5 килограмм чакхъяккха низ кхоачаш а я.

— Кердача продукце хьалхара парти кийчъяра хьакъехьара сий дола декхар инструментальщик и й коллективана тІадиллар, — йоах 7-ча цеха начальника Цыганкова.

— Цо из декхар сийленца кхоачаш а дир. ЧІоагІа чоалхане гІулакх дар бункераш-дозатораш арахецилга, хІана аьлча хьалхагІа тха заводе а мехкдаьтта чакхдоахача кхыча промышленносте а ца хинна, керда техника я из.

Бункера- дозатора деталаш кийчъеш къаьстта дика къахьийгар токараша Маслова, Двойникова, Колкова, Мосиенко, Осипова, шлифовальщика Васильева. Бункераш - дозатораш вІашагІъехкар слесараша Хирновеи Раковеи.

И. МАЙОРОВ.

ШКОЛА ЙОАКХО ЕЛГА—ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ГIУЛАКХ

28-ча июне арадьннача «Сердало» газета тIа оаха хоам бьча гайпара, школа вахарцара бувзам чIоагIбара хьакъехьара закон кхоачашдара хетаяь совещани хилар 26-ча июне городе Грозне. Цу дешах доклад йир КПСС обкома секретара нов. Б. Г. Габисова.

Керттера декхараш

Ер тIеххьара шераш, — аьлар нов Габисова, — халкъа дешара системе бокъонца революционни хувцамаш хинна шераш да. Овлан тIара хувцалу дешархой Іомабареи кхетабареи гIулакх. Школа тIа-тIа гаргатIа йода вахара, коммунизм хьалъяра практикана.

Коммунизм хьалъяра юкъарча плана лоархIамера дакъа да школа эргайоаккхилга. Цудухьа бу цу гIулакха селла боккха лоархIам. ХIанз дукха ха йоаццаш парте Центральни Комитето Ерригроссийски совещани а яь, цига чIоаггIа дийцар школа вахарцара бувзам чIоагIбара хьакъехьара закон кхоачаш миштa ду яхаш дола дош.

Школа эргаяккха йолаелча денз дукха хIамаш даьд вай республике а. Лоадама хIама ца эшшаш беррига бахархой дешаш ба ала йиш я. Бераш а кхийнараш а дешаш ба. Укх тайпара масалаш доаладергда аз. Сержень-Юртарча барХI шерарча школе хьайийлай болх берашта деша сайрийнара школа. КхоалагIча — ворхIлагIча классашка дешаш 116 саг ва укхаза. БIарчча дезалаш а багIа цига деша. Шекара завода болхло Ахматов Шаип ший сесагаца Ахматова Нахапаца, «Джалка» совхоза свекловодаца, ялхлагIча классе дешаш ва. Радуева Нажий кхо бер Іуйрийна деша ух, хIаьта из шеи цун йоккхагIа йола йоIи — сайрийнарча школе дешаш ба. Вай республикера къахьегамхой дешара чIоагIа тIакхувш хилар хьахьокх цу масалаша.

Шерагара шерага дуккха а дукхагIа хул дешархой. Нагахьа санна 1957—1958 дешара шера 81 эзар дешархои дIадахача дешара шера 153,3 эзар дешархои деша ваьгIавале, укх хьатIадоагIача 1962—1963 дешара шера дешаш хургва 180 эзар дешархо. Эшшаш дола хьалаш хьаде деза царна.

Эггара лоархIамерчарех цхьа декхар да укх хьатIадоагIача дешара шера ворхI шерарча дешаргара массане а бархI шера дешарга довлар дизза чакхдоаккхилгеи цхьайтта шерарча юкъерча школе производственни дешар а дешархой профессионални кийчбелга а дIахо шерделгеи. Ала деза, школа эргаяккхара даькъе цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хилийтад просвещене министерствас, парте райкомашеи горкомашеи, моттигашкарча советски органаша, халкъа образоване отделаша. Школа эргайоаккхилга мела лийннад цхьаццаийола моттигашка, школа дешара-материални база чIоагIъяраи шеръяраи хIама даь дац. Из бахьан долаш кхоачамхиллал классаш, дешара кабинеташ, школьни мастерскеш, иштта кхыдараш доацаш дуккха а бархI шерара школаш я. Иштта цу хьала тIа я Ножай-Юрта районера Бельтински, Замай-Юрта Чург - Изроевски школаш, Шаьла районера Ново-Жизненски, Герменчугски, Ново-Атагински, Мескер-Юртара школаш, Надтеречни, Грозненски, Советски, иштта кхыча районашкара цхьайола школаш. Просвещене министерствас, парте районни комитеташа, райисполкомаша йоакхо яьяц бархI шерара школаш еча школашта эша хьалаш хьадара, хIаьта дуккхача промышленни предприятей, совхозий, колхозий кулгалхоша шоай декхар лархIац лоархIам болча цу паччахьалкхен гIулакха дакъа лоацилга. Иштарча гIулакхаца тоам лелабе йиш яц. Школа йоакхо елга дерригача халкъа гIулакх да! Дешара гIулакх эргадоаккхилга толамца чакхдаккхара школана новкъостал делга ерригача вай организацей декхар да.

Вайна хьалхашка латтача декхарех керттереи лоархIамереи цхьа декхар да дерригача берашка бархI шерара дешар дешийтилга чакхдоаккхийтилга. Цхьабакъда массанега дешийтара закон республике шерагара шерага кхоачашдеш дац. Деша ха йолча берий хIанз а бокъонца учет яь яланза дуккха районаш я. Масала, Надтеречни, Шаьла, Советски, иштта кхыча районий дуккхача юрташка алхха наIарга а ухаш мара яьяц учет, наIарга бахача шоашка хьааьннар юртий Советашкарча книжкаш тIарча йоазонашца нийодаь дац. Советски районерча Асланбек—Шериповски школе соахка вIалла учет ца еш а баьгIа, алхха май бетта болабелар из е. Из бахьан долаш деша дахка дезача берех 45 бер дисар спискаш тIа доацаш. Алхха цу тайпара гIулакхаш хилар бахьан долаш соахкара дешара шу долалуш деша ца доагIаш дисар деша дагIа ха йола 1247 бер. ХIаьта царех 457 бер кхы тIехьагIа а деша ца доагIаш дисар. Цул совнагIа дешара шу чакхдалалехьа школера дIадаьлар эзарнел дукхагIа бераш. Къаьстта во дар из гIулакх Наьсарен, Грозненски, Надтеречни, Урус-Мартана районашка. Цу гIулакха бехке я берий даьшта-ноаношта юкъе даим кхетама болх а ца беш, массанега дешийтара закон футтаройна телхадераш ловргбоацаш дола хьал а ца оттадеш ягIа моттигашкара партийнии советскии организацеш, школай кулгалхой, хьехархой.

Де дезар фуд? Парте райкомаш, райисполкомаш, комсомола райкомаш, юртий Советаш, просвещене министерство, школаш декхарийла я:

юртий Советашкарча книжкаш тIарча йоазонашка бокъонца хьажа а хьожаш, деша дагIа ха мел йолча берий бокъонцеи цIенеи учет елга Іалашде;

колхозашка, совхозашка, предприятешка болх беш дола деша дагIа ха йола деррига бераш дайза а дайза, ужаш деша дIахьожаде;

школашта гаьна даха бераш массе дийнахьа школашка хьакхувлилга колхозий, совхозий, предприятей кулгалхошкара тIагIертта хьадеха;

массанега дешийтара фондаш ханнахьа вIашагIтоха а уж нийса дIаахийта а;

массанахьа массанега дешийтара депутатски, комсомольски, пионерски посташ хьае а хаддаиза цар болх белга Іалашде а;

массанега дешийтара закон футтаройна телхадераш административни а общественни а наькъаца бехктокхаме увза.

Терко е дешара-материални база

Дешара гIулакх хоадамболлаш тоадара, берриганешка дешийтара закон кхоачашдара школай дешара-материални база чIоагIъе еза, эггара хьалха бархIшера школашка а еш.

ХIанз цхьайолча районашка школаш шеръеш латт, йолаш йолча школай зданешта классни цIенош хьатIадара чотах. Иштта школаш шеръеш латт Сунженски, Ножай-Юрта, Шелковской, кхыйолча районашка.

Дукхагіа хулаш йоагіа школай дешара оборудовани. Укх шера 15 эзар парт, 210 токарни станок, 500 верстак, 360 хIамаш тега машин, 10 радиоузел, кхыйола дуккха оборудовани кхоачаргья царга. Цхьабакъда, дикка дукхача школай материални база хIанз а мела я. Гарггарча цхьан бетта — цхьан бетта ах бетта просвещене министерства, халкъа образоване отделаш, школаша советски органашца цхьана масса оагIорахьара -уйла а яь хIара школа, хIара района дешара-материални база вIашагIйоллара шин шера лаьрхIа перспективни план оттае еза. Парте райкомаши горкомаши цу планашка хьажа еза, хIаьта уж кхоачашъяра чIоаггIа тIахьожам оттабе беза, цу даькъе масса оагIорахьара новкъостал а деш.

Школах дола Закон тIанйцачул тIехьагIа дIадахача шерашка боккха болх баьб республике производственни дешар вIаштIехьдоаккхаш. Дукхача школашка вIашагIъехкай дика мастерскеш, предприятешка, колхозийи совхозийи фермашка, кхашка производственни гIулакхаш Іомаделга вIаштIехьдаькхад. «Красный молот» завода, нефтемаслозавода, химически, Новогрозненски, Ассиновски консервни заводий, производственно-товарни контора, «Красный пахарь», «Победа» яхача колхозий, «Ермоловский», «Шалинский» совхозий коллективаша шоай подшефни школашта производственни гIулакхаш Іомадара дика хьалаш хьадаьд. Дуккхача цхьайтта шера школаша арахец квалифицированни специалисташ — механизатораш, полеводаш, баьца даараши комсаши лелаераш, токараш, слесараш, электромонтераш, автомашинаш лехкараш.

Бакъда производственни дешар Іомадара даькъе хIанз а дукха цIенхаштара кхоачамбоацараш да. Дуккхача хана лелае лаьттан участкаш дIахьожаянза, дешара кабинеташкарча оборудованена, хIанзарча ханарча юртбоахама техникана, иштта кхыдарашта кхоачамбоацаш юрташка школаш я. Цунца совнархозо, промышленни предприятеша, колхозаша, совхозаша во кхоачашду производственни дешара лаьрхIа дешара цехаш, пролеташ, участкаш хьалъярах, ерригача юртташкарча цхьайтта шера школашта лаьттан участкаш, эшаш йола хIанзарча ханара юртбоахама техника дIахьожаярах дола КПСС ЦК РСФСР гIоллар-ча Бюро, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро соцамаш. Гучох, хьакхаьчай уж решенеш кхоачашъелга доаггIача беса цIенхаштта хьадеха деза ха.

Йицъялийта йиш яц сайрийнара школаш

Халкъа образоване системе школаш эргаяьха тоаярах долча Закона тIа йоккха моттиг дIалоацаш болх беш болча кагийча наьхеи заочни дешареи сайрийнарча, сменни, сезонни школаша. Производстве болх бешшехьа а кагирхой школашкеи заочни юкъерча школеи дешаш 11.147 саг хиннав. КIезигдукха тоаеннай цу школай материални база, дукхагIа ба квалифицированни хьехархой. Бакъда, хIанз а деррига де мел доагIар даь даьннадац . Болх беш болча кагирхой школай сеть сихха дегIаягIац. Совнархоз, предприятей, совхозий кулгалхой, дукхагIа йолча школай шоай помещеней йоаццашехьа а царна уж хьалъяра йоакхо еш бац. Дешара кабинеташ оборудованешца Іалашъяра эша ахча а хьахецац цар, занятеш дика дIаяхьа йиш хургйола хьалаш дешархошта Іалашдац. Моттигаш нийслу сайрийнарча школашка деша багIараш дукха ха яккха командировке ухийташ, отпускай хьакъехьара льготаш царна ца телаш, иштта кхы дIахо а. Из бахьан долаш дешара тIехьабус уж, хIаьта дешарах дIабувлаш а моттигаш нийслу. Боахама кулгалхой болх беш болча кагирхой школашкарча дешархой гIулакхашка дикагIа хьажа беза. Партеи правительстваи указанеш кхоачашъе а болх беш болча кагирхошта дешара эша хьалаш хьаде а декхарийла ба уж.

ДикагIбарий опыт йоаржае

Школай лоархIамегIа дарех декхараш да хьехара гIулакх тоадар. Республике кIезига бац бокъонца бола, дешар дика ховш, къахьегам безаш кагирхой хьалкхебеш бола педагогически къахьегама мастераш. Бакъда, болаш ба шоай гIулакх бе-башха ца хеташ леладеш бола кхыбола хьехархой а.

Республика просвещене министерствас дешархошка массехк контрольни болх а язбайта гучадаьккхар цхьаболча хьехархоша хьийхача дешархошта дешар во ховлга. Гор. Гудермеса № 12 йолча школа-интерната ворхIлагIча классашкарча 52 дешархочох оценка «кхоъ» йолаш контрольни болх кхоачашбаьб шинне, хIаьта вокхар « цаIи», «шиъи» йолаш. Фу ала йиш я ше хьийхарашта цу тайпара «хьехам» беннача хьехархочох? Новкъадале а, кIезига яц цу тайпара моттигаш.

Дешара-кхетама балха юкъе дуккха кIезигагIа хургдар кхоачамбоацараш, нагахьа санна дикагIа болча хьехархой опыт Іома а еш балха вай юкъеозаре. Ховш ма дий, вай республике шоаш хьийхарех шин шера цхьан классе вагIаш дешархо воацаш шоаш хьехаш хиларах доккхал де йиш йолаш 156 хьехархо волга.

* * *

Нов. Габисова дика доашхаш дувц дешархой бригадай балхах, школай-интернатий гIулакхех, дувц республикера школаш квалифицированни хьехархой кадрашца Іалашъяра хьакъехьа беча балхах. Цо белгалдоаккх, цхьайолча моттигашка хIанз а хьехархошца ца доагIа гIулакхаш леладеш хилар, хIаьта моттигашкарча партийнии советскии организацеша уж соцадац, хьехархой бахара а культурни салаІара а йоагIаш йола йоакхо яц. Из эггара хьалха Наьсарени Урус-Мартанеи районашта доагIа. ДIахо нов. Габисова белгалдоаккх, хьехархой квартирашца Іалашбара а, кхы царна эшар лоаттадара а йоакхо е езилга.

Ший доклада тIеххьара дакъа нов. Габисова хетаду школаш хьалъяра. Цо белгалдоаккх, 1959—1961 шерашка вайцига 52 школеи 118 классни цIаи хьалдаь хилар. Цу хана хьалъяьй 80 совгIа дешара производственни мастерскеш, школашта-интернаташта 1.110 моттиг йола йиъ общежити, хьехархошта 262 квартира. Цунах кхоачамбаь Іе йиш яц. Керда школаш хьалъяра гIулакх мела лел. «Чечингстрой» трестo (управляющи нов. Кашлинский), совнархоза гIишлош хьалъю управлене (начальник нов. Сидоров) хIанз а де мел доагIар даь дац сихха а дика а школаш хьалъяйтара, графиках лаьрхIача хана хьалъяь а яьха уж дIателийтара. ХIара школа хьалъеш мел латтача моттигашка оттае еза профсоюзнии, комсомольскии, депутатскийи тIахьожама посташ, ший ханнахьа цига долаш долча кхоачамбоацарех цар хоам бергболаш.

Ший доклад йистейоаллаш нов. Габисова белгалдоаккх, советски школа хьалхашка коммунизм хьалъераш кхетамца-кхебара даькъе сийлахь-доккха дехкараш латташ хилар. Уж декхараш толамца кхоачашдар—партен дерригача советски халкъеи эггара дезагIа дола гIулакх!

Школа вахар чухь хинна доккхий хувцамаш

Школа вахарцара бувзам чIоагIбареи халкъа образоване система кхы дIахо а дегIайоалаяреи хьакъехьара закон тIанйцачул тIехьагIа даьннача кхаь шера дукха хувцамаш хиннад. Уж хувцамаш дийцар къамаьлаш даьча дуккханеша. Шоайцига дика материально-технически база хьалъяь хилар дийцар № 21 йолча школа завуча нов. **Калашниковас.** Барзкъаш тега, дахчан хIамаш ю. слесарни мастерскеш я, токарни цех я. Токара, краснодеревщика, слесара, барзкъаш тегара, лаборантка говзалаш Іомаю школе дешархошта. Лаборантка хургбараш ПТК Іомалу. Цига царна лаьрххIа помещени а Іомабалара эша оборудовани а хьожаяьй.

Производственни къахьегамо гIо даьд дешара гIулакх тоадара а дешар дикагIа кхетадара а. Лакхбеннаб комсомольцашца-производственникашца айхха бувзам лелабеш йолча школьни комсомольски организаце лоархIам. Шефаша — коммунистически къахьегама бригадаша — дакъа а лоацаш комсомольски собранеш хул каст-каста.

Школера В. И. Ленина музей а, эксперимента порядках школе дIайолаяь «Политически кхетамий лардаш» яха курс геттара чIоагIа раьза хинна дешархоша тIаэцар а дувц нов. Калашниковас. Цо иштта, де деза аьнна, белгалдоах дуккха гIулакхаш. Школай юкъара мастерскеш хьалъелга сихде дезаш, производственни дешара луш дола сахьаташ 9—11 классашка кIезиг-дукха чухнахьа а даьха, эрсий метта, математика, черченена 1—2 сахьат тIатехача бакъахьа хургдолаш лерхI нов. Калашниковас. Цунна хетачох 5—10 классашка лакхехьарча классашка дIачубоалача хана экзаменаш хеттилга де деза эрсий меттаи математиканеи.

Дикка хувцамаш хиннад хьехара методике а. Уж хувцамаш дийцар №35 йолча школа эрсий мотт хьехаш йолча нов. **Пивневас.** Липецки хьехархой опытах пайда а эцаш, урока структура хийцай № 35 йолча школе. Из даьча хана юхьхьанца цхьаццаболча хьехархошта гIалаташ дора. Іомадаьр берашка хоаттилга, цIагIа де деннача балхашта тохкам белга ца а деш дутар цар. Оценкаш урок чакхйоаллаш Іооттайора, тетрадашка хьажацар. Ужаш дIа а кхетабаь нийсача новкъа баха оийзар. Цхьабакъда юхьхьанца хиннача цу кхоачамбоацараша кхеравазар цхьаккха а. Коллективерча дуккха а дукхагIчар нийса кхетадир липецки хьехархой опыта маIан. Из маIан иштта да: урока луш йолча 45 минута берашта хьеха а деза, цар фу Іомадаьд гуш хила а деза. Дешилга дуккха а хьинарегIа леладу дешархошца, дешарах кхетилга лакхденнад. Лакхехьарча классашка дIа чу да доалаш дуса бераш тIехь-тIехьа кIезигагIа хул.

Хьалхарчул дуккха а дикагIа дешар ховш а дикка камаьхал а йоалаш къахьега Іомалуш а ба № 35 йолча школа дешархой.

Ведана района школашкара кердадараш дийцар райисполкома председатела заместителя нов. **Ахматукаевас.** ХIара бархI шерарчеи юкъерчеи школе мастерске, школера дешара-опытни участок я. Хьехаш дола массе предмет района вахарца, коммунизм хьалъяра практикаца айхха бувзам болаш хьех.

Къамаьлаш даьча массане а белгалдоахар дикагIа болча хьехархой опыт, деррига бераш дешарах дика кхетилга Іалашдаьча Ростовеи Лепецкаи дикагIа йолча школай опыт шерра дIайоаржаянза ярг ца хилар. Цхьабакъда вай школашка хIанзалца хьабаьчул дикагIа болх байтара, къамаьлаш даьраша белгалдаьххача тайпара, сихха кхоачашде деза тIехьадаха йиш а йоацаш хьалхашка латта дуккха гIулакхаш, эггара хьалха де дезар да школаш хьалъелга дикагIа леладелга.

Тоаде школаш хьалъяра гIулакх

Совещане дакъа лоацаш хиннараша чIоагIа критика йир «Чечингстрой» треста управляющена нов. Кашлинскена. Эггара хьалхагIа даьчарца дир цо совещане къамаьл, хIаьта школай гIишлош хьалъяра гIулакх геттара тайна лелача кепара хьахьокха а веннавар из. Нагахьа санна нов. Кашлинске яхачох тийшача, долла хIама дика вIаштIехьдаьннад. Ханнахьа хьалъяь яргья школаш. Цхьаццанахьа балхаш хьелуш моттигаш-м хиннай, цхьабакъда, цу гIулакха бехке бараш «Чечингстрой» треста болхлой а боацаш, тайп-тайпара организацеш я.

Нов. Кашлинске даьча цу къамаьла раьза цхьаккха а хиланзар. Шаьла района халкъа образоване отдела заведующе нов. **Цураева** дийцар Автурий-Юртара, Герменчукера, Колхозное яхача юртара школай гIишлош хьалъелга геттара во лелаш хилар. Уж хьалъяь яхара оттаяь ханаш дуккхаза а тIехьаяьхай. «Чечингстрой» яхача треста болхлоша деннача дешах саг тешац.

Иштта мах бир «Чечингстрой» треста балха нов. **Эсенбаевас** а — парте Надтеречни райкома секретара. ЧIоагIа раьза йоацаш дувцар цо Лакха-Новрера школа хьалъяь ца йоаккхаш гоаеш хилар. Укхаза школа ергья аьнна денна дош дар, цудухьа школа чу хинна къаьна цIенош тоа ца деш Іийра. ХIанз кхаьна цIенош занятеш яра пайдана а дац, керда дараш хьалдеш а дац.

Иштта дийцар нов. Эсенбаевас республика просвещене министерство, госплан Надтеречни района къахьегамхошта эшараш Іалашдарга хьожаш ца хилар. Цар йоакхо яц Іалаьмате чIоагIа эшаш йола керда школаш хьалъяра.

ГIишлонхой бехктокхам хеташ ца хиларах хулаш дар дийцар Автурий - Юртарча юкъерча школа директора нов. **Дадагова.** Школен цIенош хьалдаьдар 240 моттиг а йолаш 30-гIча шерашка. Деша дагIа бераш дIадахача дешара шера 1.380 дар, хIаьта цхьоалагIча сентябре деша чу да дезаш 1.700 бер да. Мишта дIатардергда уж? Цхьакхха кабинет яц школе, классаш яьй пионерски цIенахи учительскехи.

520 моттиг а йолаш керда школа цIенош хьалдеш латт юрта. Балхаш доладенна ер кхоалагIа шу да. дIадахача шера аьхки «Чечингстрой» треста болхлоша дув буар август бетта балхаш даь даргда, яхаш 1-гIча сентябре йоахар 7-гIча ноябре яь яргья школа. Цул тIехьагIа дош делар цар керда шу хьатIакхоачаш из йистеяккха, аьнна. ХьалхагIа санна хIанз а дувц школа август бетта йистеяргья, яхаш. Цхьабакъда, дешара корпус хьалъеш ду балхаш, мадарра аьлча, сайцад. «Чечингстройна» ахча хьахеца тигац яхаш, республика Министрий Совета капитальни гIишлош йайта управлени бехке ю гIишлонхоша.

Нов. Дадагова нийса белгалдоаккх цар шоайла къоастаде дезаш дола къовсамера дешаш берашта Іаткъаш хилар, уж дита деза ха хьатIакхьаьча хилар, «Чечингстрой» яхача треста болхлошка шоай дош кхоачашдайта а парте вайгара дIабехха-ча тайпара болх байта а безаш хилар.

Керттердар—массанега дешийтар

Калиновски юкъерча школа директора нов. **Осетровас** дийцар школаш эргайоахилга Наурски районе чакхдаьнна хиларах. ХIанз укхаза я 5 цхьайтта шера йолеи, 8 бархI шера йолеи, 9 юхьхьанцареи школаш. Дешархой кхетама боарам укх тIеххьарча шерашка дикка лакхбеннаб, дукха хIама даьд производственни дешар вIаштIехьдаккхара. Цхьабакъда, дешаш да районага шийга къоастадуларгдоацаш а, хIаьта берашта дешар дикагIа хьехилгеи массане дешилгеи шоаех тийша долаш а.

ХIара района башхалонаш теркалъяц республика просвещене министерстваи госпланои. Масала, Наурски района геттара гаьна ядац хьайбай фермаш дукха я, нах отарашка бах, царех цхьабараш 70 километр гаьна ба школашта. Тіаккха фу де деза даьйи ноанойи цу фермашка балха болча, ворхI шу даьннача берашта?

Школашка-интернаташка хьачуэца дезаргда уж. Цхьа школа-интернат я районе. Цхьабакъда, цига юхьхьанцара классаш яц. Сихагіа къоастаде деза школаш-интернаташи алхха хьайбаш леладерий берашта йола интернаташи хьалъяра дош.

Массанега дешийталга чакхдаккхара гIулакх тоъал дукха дийцар ше къамаьл деш Урус-Мартана райОНО заведующе нов. **Денильханова.** Укх тIехьарча хана кIезига болх баьбац районе деша ха йолча берий учет яра а уж школе чуозара а. Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийтай йиІигашка дешийтара. Цу гIулакха дикка аьттув баьннаб. дIадахача дешара шера шозза хIана яцар аьнна дукхагIа яр деша ягIа йиІигаш 1959 — 1960 шерашка хиннарел. Бакъда, хIаьта а еррига йиІигаш дешаш хиннай ала йиш йолаш дац.

Деша даха ха йолча берий май бетта цкъара учет яьй. Классаш а вIаштIехьъяьхай. Цхьабакъда, ала дезаш да, нагахьа санна учето яхачох тийшача, районера йиІигаш соахка а санна кIаьнкел дикка кIезигагIа хургхилар. ГIулакх кхы тайпа хилча а хIанз яь учет нийса ца хилча а мегаш да. Ше дола бер школе чуозаргдолаш май бетта яьча учетага бокъонца хьажа лаьрхIад оаха.

— Урус-Мартана районо Шаьла районаца яхь лелаю,— йоах нов. Денильханова, — тхоаи декхараш оахош кхоачашдергда аьнна хет тхона, цхьабакъда, республика просвещене министерствагара новкъостал эш. Тхона хьехархой тоъац, хIаьта педагогически кадраш ехаш оахош енна заявка кхоачашъергья аьнна хеташ а да тхо. Тхоаи оагIонгахьара оаха тешшаме дош лу хьехархой геттара дика тIаэца а цар лерттIа болх бергболаш дола гIулакх вIаштIехьдаккха а. Из дош дукха ха йоаццаш къаьстта районни къахьегамхой депутатий Совета сесси а яь, цига цIенхаштта дийцад, хIаьта школаштеи хьехархоштеи новкъостал дара бокъонца эшаш дола гIулакхаш белгал а даьд.

Дикка хьожаш харжа кадраш, кулгал дикагIа де школашта

Халкъа образоване система эргаяккхаро — белгалдоаккх Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра нов. **А. И. Ромовске** — дIадех халкъа образоване министерства а цун районни отделаша а школашта деш дола кулгал овлангара денз тоаделга. Цу хьакъехьа цхьадола толамаш даьхад вай, цхьабакъда, уж кхоачам болаш дац. Школай а районийн городийн халкъа образоване отделий а кулгалхоша дукхагIа уйла тIайохийт боахама гIулакхашта, хIаьта кертерчоа — дешархой дешарах дика кхетабара — кIезигапIа теркам тIа а бохийташ завхозаш хул царех. Кхетаде деза, школай болх эргабаккхаро общеобразовательни кийчо овлангара тоаяра йоккхий торонаш луш хилар.

Балха юкъе цIенхаштара кхоачамбоацараш да новкъостий Магомадова (Надтеречни района халкъа образоване отдела заведующе), Сотникова (МагIалбика горОНО заведующе), Красия (Грозненски горОНО заведующе), Курноокина (Валерикски юкъерча школа директора), Ильинова (№3 йолча болхлой-кагирхой школа директора), Ужахова (Йоккхача-Ачалкхен юкъерча школа директора), кхыбарий.

Райкомашца, горкомашца цхьана дикагIа йола кадраш лаха а шоай балха лерттIа доал де ца ховраш мукъа а балийта уж цар когаметта дIаоттабе а беза тха, йоккха опыт йола дикагIа бола хьехархой лакхбе беза. Школа болх тоабе йиш яц из дика вIашагIболла ховш, политикаш дика кхеташ, хьинар долаш саг цунна доал деш ца хуле.

ЧIоаггIа уйла тIаяхийта еза общественни хьисапе халкъа образованена кулгалдара. Оаха вIашагIйолл цхьайта шерарча школашта штатаца йоаца отдел, йоккхагIа йолча классашка деша дагIача берашца кхетама болх лелабергбола республикански совет, хьехархой говзал лакхъеча институте вIашагIйолл школай общественни инспекторийи методистийи институт. Совнархоза промышленни предприятей, совхозий, колхозий викалаш юкъе а эза шеръе еза халкъа образоване советаш.

Беррига дешара-хьехама болх эргабаькхха тоабара боккха лоархIам болаш я хьехархой творчески инициатива, дикагIа йола педагогически опыт. Хьехархой говзал лакхъеча института, педагогически института болхлоша, школай директора-шеи учебни часта заведующешеи цу хьакъехьа хабараш дуккха дувц, хьадер лоадама хIама дац. Иштта, просвещене министерства а хIанзалца вIаштIехьдаькхадац йоагIача тайпара дикагIа йола опыт дIайоаржаяр. Хабараш дита а дита, гIулакх кхоачашде деза ха хьакхаьчай!

Укх дешара шера тхона бокъо еннай нохч-гIалгIай школашка подготовительни классаш хьаелла. Цо торо хулийтаргья цу школашка дешара-хьехама болх тоабе а дешархой кхетам лакхбе а. Подготовительни класса хIара хьехархочунга кастта дIакхоачаргйола керда дешара план оттаяьй просвещене министерства. Халкъа образоване отделашеи школай кулгалхошеи чIоаггIа организаторски болх бе безаргба подготовительни классай болх толамца дIаболабара.

Школай партийни организацей болх тоабе беза

Доккхий декхараш латт школай партийни организацешта хьалхашка. № 1 йолча Гудермесски юкъерча школа партийни организаце тIагIертта болх бу дешара-хьехама болх тоабара. Совещане цу хьакъехьа къамаьл дир школа партийни организаце секретара нов. **Чурилинас.**

дIадахача шера, цхьан ростовски школа балха опыт ювцаш « Педагогика дегIаяра лагIаш» яхаш статья араяькхар «Учительски газето». Цхьан партийни собране гудермесцаша йийцар из статья. Из собрани хинначул тIехьагIа «хьехархочунгара хьадеха педагогически гIулакхаш» хоза яздаь кийч а даь учительске хьалъэхкар. Дешара шу юкъекхаьчача ханна партийни собрани хилар ер дош дувцаш: «Вай а ца хила йиш я шоллагIча шера чу бусараш, йоах коммунисташа».

Бакъда, дезар цу сахьате хилац. Школера успеваемость лакхъелар, хIаьта а 373 дешархочох 12 шоллагIча шера чувисар. Из вай бехк а вайна чIоагIа халахетар а да!

Партийни организаце болх бу администрацецен профсоюза моттигерча комитетацен айхха бувзам а болаш. дIадахача шера хIара хьехархочоа производственни характеристика яла езаш яр педагогически совет. Уж характеристикаш хила йоаггIача тайпара а нийсхо йолаш а хилийтара аргIанца йоаца партийни собрани а яь, цига йийцар оаха. Цул тIехьагIа педагогически совете шоашта критика еш къамаьлаш дир коммунисташа, хIара хьехархочун кхоачамбоацараш гучадаьхар оаха, цо новкъостал дир коллектива болх тоабара а дикагIа вIашагIболлара а.

Партийни организаце дуккха уйла тIайохийт комсомольскии пионерскии организацешта кулгалдара, царех бокъонца бола коммунизма гIишлонхой бара.

Дукха ха йоаццаш коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара къовсам лоаттабе решени йир оаха. Тхоашта декхараш а тIанйцар, хIаьта еррига педагогически коллектив уж декхараш кхоачашдара чIоаггIа йоакхо еш а я.

* * *

Школаш йистейоахараша деррига предметаш дика кхетадеш ца хилар дийцар мехкдаьттта института проректора нов. **Кузнецова.** Цо белгалдаьккхар царех дуккхабарашта геометри эсала ховш хилар, тригонометрически уравненеш миштa е еза цар бокъонца кхетадеш ца хилар. Институте экзаменаш лувцача хана каст-каста гучадоал, иштта физика а царна формально мара ховш ца хилар. Долче, опыташ кIезига ю школашка, кхоачамболлаш дика хьехац физикеи математикеи. Цу гIулакхо, тIехьагIа, института студентай толамашта новкъарле ю, цар эггара вогIа отметкаш хул математиканеи, физикаи, теоретически механикаи.

* * *

Совещани йистеяьлар. Хаддаш дош оалаш докладчико белгалдаьккхар хIанз кхы а хьинарегIа болх бе безаш хилар. Керда дешара шу гарга кхаьчад. Республика ерригача общественноста сийлен декхар да цунна дика кийчъенна накъа яхар.

СЕРДАЛО

2-гIа оагI. 1 июль, 1962 шу.

ЛАКХБЕ ПАРТИЙНИ ПРОПАГАНДА БОАРАМ

КПСС XXII-ча съездо Іилман ларда тІа кийчъяь коммунизм хьалъяра хоадамболлаш йола план оттаяьй, сийлахь-доккха декхараш кхоачашдара наькъаш белгалдаьд.

Из план кхоачашъяра тІехьа партеи дерригача халкъон лоаттабеча къовсаме боккха лоархІам болаш ' ба идеологически болх, къаьстта а цун лоархІамера дакъа — партийни пропаганда. ТІехХьарча шерашка партийни пропаганда боарам лакхбара хьакъехьара дуккха решенеш тІанйцай парте.

Цхьа шу хьалхагІа КПСС ЦК тІанйцача «Пропагандистски кадраш къоастаелга а кийчъелга а тоадара хьакъехьа де дешараш» яхача соцам тІа белгалдоаккх, хІанзарча хьалашка пропагандисташ къоастабара, уж кхетамца-кхебара гІулакх тоаделга дІахо партийни пропаганда боарам лакхбара хиланза даргдоаца хІама хилар. Цу тІа КПСС ЦК декхарийла ю партийни комитеташ организацеши политически дешара еррига ча звеношка пропагандисташ творчески дегІабоалабара хадданза йоакхо е, пропагандисташ кийчбара а цар квалификаци лакхъяра а хьакъехьа шерра болх бе.

Мишта кхоачашъю уж указанеш Грозненски городской партийни организаце?

Эггара хьалха ала деза, пропагандисташ къоастабара гІулакх чІоагІа терко тІа а яхийта партийни комитеташеи организацешеи тоадаь хилар. Кружокашка, политшколашка хьалхле лелаелга, из гІулакх дика довзаш, йоккха вахара опыт йолаш болча коммунисташта дІатІадилла хиннад. Партпроса система марксизма-ленинизма идеяшта пропаганда еш 2.300 пропагандисти лектори хиннав. Царех 60 процент гарга бола пропагандисташ инженерно-технически болхлой ба. Пропагандисташта юкъе дукхагІа ба предприятей кулгалхой, партийни советски болхлой.

Дика вІаштІехьдаькхха дІахьош да пропагандистий общеобразовательни кийчо елга. 65 процент бола пропагандисташ лакхереи йистеяланза лакхереи образовани йолаш ба. Дукхха дукхагІа болча пропагандисташа гІулакх дика а довзаш пропаганда ю КПСС XXII-ча съезда материалаш тІа белгалъяьча теоретически практически проблемашта, съезда исторически решенеш кхоачашъяра тІехьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме малагІа моттиг лоацаш хила веза хІаравар дІа а хойташ.

Партийни дешара системе дешаш бараша чІоагІа сий деш пропагандисташ ба нн. Емельяненко, Цатурьян, Погосова (Ленински район), Мальцева, Квашнин, Селимов, Карпова, Косумов, Лежнева (Заводской район), Базелевск, Сержантова (Старопромысловски район), Слежевская, Мальсагов, Лыков (Октябрьски район). кхы дукхабараш.

Пропагандисташца беча балха дикка дукхагІа терко е яьннай институтий общественни Іилмай кафедраш. Дика шефство лелаю нефтяной института КПСС историе кафедра болхлоша «Красный молот» завода юхьханцарча экономически школай къонача кулгалхошта. Царца семинараш ю цар, каст-каста пропагандистий занятешка ух, теоретически экономически конференцеш кийчъе новкъостал ду.

Дукха ха йоаццаш а тІехь городской партийни организаце пропагандисташца беча балха керттера форма лоархІаш яр хадданза болх беш йола семинараши лоаццача хана пропагандисташ кийчбу курсаши. Цунах кхоачамхулар политически дешара сете ладувгІараш хІанз санна дукха ца хиларах. 1958—1959 дешара шера политически дешар дешаш городе 10 эзар совгІа саг хиннавале укх йистедаьннача дешара шера дешаш 36 эзар коммунисти парте боацараши хиннаб. Иштта сиха политически дешар дешараш дегІабахкар бахьан долаш пропагандистски кадраш кийчъяра болх тоабе бийзар партийни организацей. Цудухьа парте горкомои райкомашеи пропагандисташ кийчбу курсаш шин потоках чакхъяхийтар укх дІадахача шера. Цига кийчвир 1700 саг.

Дикка дикагІа вІаштІехьбаькхаб пропагандисташца болх юхьханцарча партийни организацеша а. Царех дукхагІа ярашка («Красный молот», Грозненски Новогрозненски межкдаьтта чакхдоаха заводаш, крекинг-завод, локомотивни депо) пропагандисташта новкъостал ду дикагІа йола форма а хинна дІаэттай семинараш. Цу семинарашка кружокийн семинарски группайи кулгалхой лоархІамегІа долча теоретически методически дешай хьакъехьа шоайла вІаши дагабувл.

Укх йистедаьннача дешара шера дуккхача партийни организацешка (электромеханически завод, Новогрозненски ТЭЦ, нефтемаслозавод) дикагІа болча пропагандисташа гуччахьара занятеш яра практика юха а дІайолаяь хиннай. Цу гІулакха дика дар да гуччахьарча занятешка пропагандисташа шоай «къайле» массанена а дІайовзийташ хилар.

Боккха лоархІам болаш я пропагандистий балха опыт вІашагІтохар, цар беча балха боагГІача тайпара мах бар. Укх йистедаьннача дешара шера методически советий новкъосталца тахка а техка дІайоаржаяьй 50 пропагандиста балха опыт. КПСС горкома пропагандаи агитацеи отдело кепа а теха арахийцай городерча 20 пропагандиста болх бувцаш йола листокаш. КПСС горкома бюро решенех дуккха пропагандисташ города дикагІа болча пропагандистий Сийлен книжка тІа дІаязбаьб. КПСС горкома Сийлен грамоташ еннай царна.

Болх беш болча пропагандистий квалификаци лакхъяра хьакъехьа беча балхага хьежжа КПСС горкомои райкомашеи укх шера хьалххара дІадоладаьд пропагандистий кадраи резерв кийчъяра хьакъехьара гІулакхаш.

Цу тайпара гІулакх да КПСС горкомерча марксизма-ленинизма сайрийнарча университета болх эргабаккхар. Университете хьайийлай цхьан шера лаьрхІа йола пропагандисташ-атеисташ кийчбу факультет. Укх шера из йистеяьккхай 122 саго. Цул совгІа пропагандисташ курсашка кийчбаьб парте Заводской, Ленински, Октябрьски райкомашкеи горкомеи, нефтянойи педагогически институтий КПСС историе, марксизма-ленинизма кафедрашка. Курсаш йистеяьхай 180 саго.

Цунца цхьана пропагандистий кадраш кийчъяра балха юкъе цхьадола кхоачамбоацараш а хиннад. Боагглача тайпара организатороши болх а беш юхьханцарча партийни организацешеи КПСС райкомашеи гІулакх вІаштІехь ца даккхар бахьан долаш курсашка ладувгІаш бараш дешара дІабийнна моттигаш я. КПСС райкомаша курсашта комплектовани еча хана къонарча коммунистех пропагандистий резерв кийчъелга теркал даьдац. Из къаьстта доагІаш да лекторашш-международникаш кийчбеча курсашта.

Хіанз, партийни дешара системера занятеш чакхъяьннача хана, партийни организацеш декхарийла я тІехьа ца а тетташ кердача дешара шера кийчо елга, пропагандистски кадраш хьакъоаста а еш йоагГІача тайпара уж дІанийсъелга дІадоладе. Укх шера кийчъяь пропагандистски резерв еррига дІахьожае еза йоагГІача метте. Керда дешара шу доладалехьа городерча районашка пропагандисташца методически конференцеш е лерхІ. Уж кийчъелга дІадоладе деза хІанзехьа.

П. ЛАТЫШЕВ,
КПСС Грозненски горкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

ФОТОРЕПОРТАЖ

ЦХЬАН КОМПЛЕКСАХ ДУ БАЛХАШ

ЧІоагІа сихденнад ка бола ялаташ чуэцилга. Чуийнна, хьинаре балхаш деш ба Наурски района Ленина цІерахча колхозера къахьегамхой. Цхьаккха сахьат зехьа ца доадеш, массе участке овсаре балхаш деш ба уж.

Паччахьалкхенна ка бола ялат дІадалара план кхоачашъяь ялла йоал колхоз. 2800 тонн ялат дІалургда. Даьхенна. Ялат чуэцара хьалха латт Кирдикаев керте латта шоллагІа комплексни бригада. 800 тонн ялат дІаденна а яьнна, хІанз планал совгІа паччахьалкхенна ялат дІалуш я из.

Кхашкара дерригa балхаш цхьан комплексах леладу. Касараш оарддашехьа (лакхехьа аьттехьара сурт) кхашкара дІа а доаккхаш ча вІашкатох. Ча дІа а даькхха лаьтта мукъадоаллашехьа оахам а деш, вІашкатеха яьннай колхоз. Из болх эггара дикагІа лел йиълагІча комплексни бригаде. Виъ саг юкъевоагІача звенос 600 гектара тІара ча вІашкатехад цига.

шозлагІа хьажкІаш дІаюв механизатораша.

ХІанз 1500 гектара тІара ча

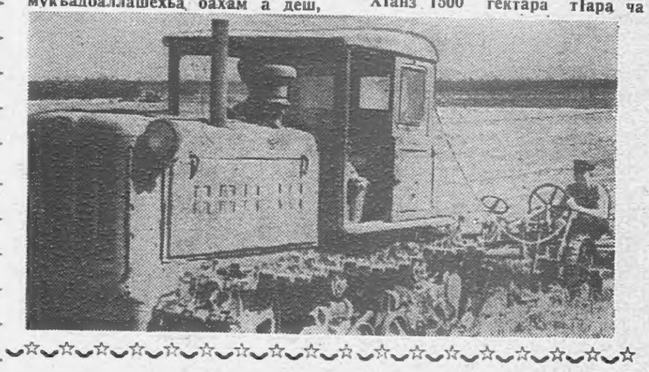

Геттара дика ка йоалаш къахьег тракториста Иван Тимофеевича Евтеева (лохехьа аьрдехьара сурт.) Норма 7,2 гектар йолча метте, хІара сменах 9—10 гектар оахам ду цо. Оахам 20 сантиметрал техагІа доацаши геттара дикен ду. Нохаршта тІехь-тІехьа оахам тоІадеш хІамаш текхаю. Оахам дийнахь а бус а ду.

Царна гаьна боаццаш кийчдаьча оахам тІа шозлагІа хьажкІаш дІаювш боахк тракторист Зермин Василийн (аьрдехьа) машинист Черников Федори (лохехьара сурт). Сихеи дикен юв цар хьажкІаш.

ХІанз шозлагІа хьажкІаш дІаювш 7 агрегат я. Денна 20—25 гектар хьажкІаш дІаюв хІара агрегато. ХІанзалехьа а 1000 гектар оахам а даьд, 500 гектар совгІа шозлагІа хьажкІаш дІа а йийнай колхозе.

Г. Ляха тексти сурти.

Болх дика лелаш хилча...

ХьалхагІа кхыча балхашта санна, ка бола ялат чуэцара а районе хьалхара моттиг йоаккхилга — ишта декхар шоашта хьалхашка оттадир Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза къахьегамхоша.

Мукх ца бойтара сихха из хьекха боаккхилга мел бехктокхаме гІулакх да дика кхета а деш, сабелгало яьлча денз бийсана 10 сахьат даллалца мукх хьокхаш хулар лафетни жаткай машиниташ Зыков Георгийн Нутаев Лячеи. Норма 18 гектар йолча метте 35—45 гектар мукх хьокхар цар. 330 гектар мукх диъ дийнахьа хьекха баьлар.

Овлаш а тІехь мукх хьабоахаш, урсашта юкъе чана гермеш хулаш чІоагІа хала дар из мукх хьакха юхьханца. Урсаш хьалхашкахьа хьал а эза, уж новкъарленаш хургйоацаш жаткаш тоайир механизатораша.

Хьекха касарех Іобилла мукх хІа аьнна бокъалушшехьа а шоай комбайнаш ара а яьха мукх арда болабелар комбайнераш Кобелин, Машалов, Мадашев, иштта кхыбараш.

ПІхе дийнахьеи ах дийнахьеи «РСМ-8» яхача комбайнаца 200 гектара тІара мукх арда а аьрда 3 эзар центнер совгІа мукх баькккар нов. Кобелина. Иштта дика балхаш дир кхыча комбайнераша а. ХІара гектара тІара 23 центнер а йоалаш, диъ дийнахьа аьрда а баьлар мукх.

Мукх аьрда боаллашехьа, хьакхарн ардари къаьст-къаьста а долаш кІа арда а болабелар колхозе. Ялх балха дийнахьа 870 гектар кІих 600 гектар хьекхай, 520 гектар аьрдай. Балха нормаш 150—160 процент кхоачаш а еш, кІа чуэцача хьокхаме къахьийгар механизатораша Шахбулатова, Федина, Криловске, иштта кхычар. Уж толамаш даха вІаштІехьдалара керттера бахьан да механизатораш говзал йолаш, вІаши новкъостал деш, техникага бизза болх байташ хилар.

Колхоза къахьегамхошцара политически-кхетама болх дика вІаштІехьбаькхаб партийни организаце. ХІара агрегатаца болх бе хьожабаь агитаторашта ба, гойтара агитаци я, социалистически яхьа дика хьалхле лелаю. Агитаторий болх къаьстта дика бу учетчика И. Елисеева, Старо-Щедрински клуба заведующе Н. Ерошкинас, Ново-Щедрински клуба заведующе В. Леонтьева.

М. АЗИЕВ,

Тоабе беза болхлошта юкъера кхетама болх

Хозача, листача сомий гаьнашта юкъе улл МагІалбика района Ачалкхера минеральни хий доаккха завод. Юкъера лаьрхІача хІара дийнахьа 30 эзар шуша столови хий доаккх цо.

Вай республике тайп-тайпарча районашка кхахьийтарал совгІа заводо арахеца «Ачалуки» яха хий Москве, Ленинграде, Баку, иштта кхыйолча дуккхача городашка дІа-юха кхухьийт.

Минеральни хий кийчдеча цехе болх беш 16 болхло ва, царех 14 гІалгІай йоІ а йолаш. Дукха ба болхлошта юкъе дика хьннар долаш, шоай болх бовзаш, опыт новкъосташта дІа-юха луш мехкарий. Царех ба промывочни комбайна тІа болх бу Бекова Зали, упаковщица Булгучева Азиат, хий Іочудеттача агрегатаца болх бу Гомкортиева Басира, иштта кхыбараш а.

Цхьабакъда, заводе беча балхаца дукха да кхоачамбоацараш. Масала, завода коллективо шоай йолча торонашка а хьежа социалистически декхараш тІаийдац. Цудухьа цхьанна болхлочо къовсам лоаттабац продукци ца йитара, къахьегама овсарле лакхъяра. Укхаза цхьаккха тайпара кхетама, культурно-массови болх лелабац. ВІалла лекцеш ешац, беседаш яц. ХІанз а заводе комсомольски организаци вІашагІъеллаяц. МагІалбика ВЛКСМ горкомо комсомоле кагирхой хьачуийбара даькъе деш хІама дац.

Ачалкхерча заводе партийни организаци яц вІашагІъелла. Дукха ха йоаццаш КПСС МагІалбика горкомо заводе болх бе хьожабаьб коммунисташ Н. Яндиева, С. Гагиев, ВЛКСМ горкома бюро член С. Мамилов. Цхьабакъда, коллектива юкъера партийнии, кхетамеи болх дІабахьара цунах тоъам баь Іе йиш яц цига.

Цу тайпара гІулакх кхы дІахо ца хилийтара а заводера болх тоабара а района общественносто еррига уйла тІа а яхийта йоакхо е еза.

Б. БЕКСУЛТАНОВ.

Технически прогресс хьалхатетт

Шерагара шерага дикагІа лел Центральни ремонтно-механически заводе рационализаторий болх. Шн шу хьалха 115 предложени мара ца еннача метте, соахка 195 предложени елар цар. Предложени яларах кхоачам хилац. Царна балха чертежаш оттае еза. ХьалхагІа из болх тІабехкар завода технически е конструкторски отделашта. Уж отделаш кхоаяцар цу предложеношка сихха хьажа а уж балха юкъеозилга Іалашде а.

КПСС XXII съезда решенеша а мехка кхыча предприятей коллективаша дІадоладаьча гІулакхаша а дага а дохийта, партийни организаце хьалхленца тха заводе а вІашагІъеллар общественни конструкторски бюро (ОКБ). Цунна юкъебахар конструкторски болх дика бовзаш бола инженерашн техникаши а хьалхагІа из болх бинза бола нах а. ОКБ хьалхагІа вІашагІъехкача коллективай опытах пайда а эцаш дІаболабир оаха тхоай болх.

Балха чертежаш конструкторски кийч а еш, рационализатораштa новкъостал ду общественни конструкторски бюрос. Цунах а кхоачам а ца беш, рационализатораштa консультаци телаш, хьехар деш, хьокхама образецаш кийчъяра заявкаш вІаштІехьъяха царна новкъостал деш ба конструкторашш-общественникаш. ОКБ беча балхах шоашта а дохха беркат доал общественни конструкторашта. Царна шоашта а дукха керда хІамаш довз цига, балха шаьрлу.

Тха заводерча ОКБ-на юкъе 10 саг ва. Царех 5 конструкторашш ба, шиъ—технолог, вожаш —цехашкара болхлой. Къаьстта дика балхаш ду Г. В. Погорелова, А. М. Петренко, Ю. П. Ярошевске, Г. А. Савельева, иштта кхычар а. ОКБ вІашагІъеллача хана денз дукха балхаш даьд конструкторашa-общественникаша. Боккхача лоархІамерча вурийтта предложенена балха проекташ кийчъяьй, алхха 1962-ча шера а ворхІ предложенена балха чертежаш оттаяьй цар. Дуккха пайда лургбола рационализаторски предложенеш сихагІа балха юкъеозара даькъе доккха беркат доалаш балхаш даьд укх тІехХьарча хана конструкторашa-общественникаша А. М. Петренко, Г. А. Савельева, В. Т. Олейникова.

Конструкторашa-общественникаша кийчдаь деррига доккхий балхаш производствана юкъеозалехьа керттера инженер волча дувц технологаш а завода кхыбола бехктокхамера болхлой а тІа а боалабийя. Цу совещанешка чІоагІду проект тІаэцилга е ца эцилга, кхоачамбоацаш хета хІамаш проектана тІа а тох цига. Цул тІехьагІа цехе йода проект.

ХІара проекта тІа ше беш бола болх из предложени еннача рационализаторца хадданза дага а воалаш бу конструкторaобщественника. Хаьдда беш бола соцам общественни конструкторски бюро кулгалхочунца цхьана бу, нагахьа санна эшаш моттиг хуле, цу приспособленеца гІулакх доагІаш хургболча е цу машинаца тІехьагІа болх беш хургболча болхлошца а дагабоал. МоллагІа а тІаэцаш йола проект дика хулга Іалашду цу наькъо.

Балха чертежаш оттаяр санна долча доккхийча гІулакхашта иха ца Іеш, кхы зІамагІарча гІулакхашта а ух рационализатораш общественни конструкторски бюро. Масала, шоай предложенена заявка мишта яла еза хатта, шоашта дагадеха хІама нийса дий, аьнна, хатта, расчеташ ййта а цига ух рационализатораш.

Общественни конструкторски бюро беш бола беррига болх мах а боацаш шоай мукъача хана бу инженерашеи техникашеи, дешара заведенешка заочни дешаш шоаш боллашехьа. Къахьегамцара наьха гІулакхаш коммунистически хьисапе дерзара юхьигаш я уж. Къахьегамца доацача вахарах вахар ца хеташ, дуа хІама эшаш санна, къахьегам эшаш нах дукха -ба хІанз вай мехка, хІана аьлча саг кхетамца кхевер, сага мел эша беркаташ хулийтар алхха къахьегам ба.

Дикка камаьхал а йоалаш тха заводерча общественни конструкторски бюрос беш бола болх дувцилга йоаццаш чІоагІа накъа боал рационализатораштa, цунгара дукха новкъостал кхоач царга. ХьалхагІа бетташ а кхыметтел шераш а доахаш яьдача рационализаторски предложенешта хІанзалехьа а балха чертежаш оттаяьй, уж балха юкъеозилга сихденнад. ДукхагІа а дикагІа а хиннай телаш йола рационализаторски предложенеш а. Масала, 1960-ча шера 160 предложени хиннача метте, 1961-ча шера уж 195 хилар. Балха юкъеозаш йола предложенеш а тІехь-тІехьа дукхагІа хул.

Рационализаторий болх иштта дика лелара керттера бахьан да конструкторашa- общественникаша царна деш дола новкъостал.

Партийни организаце а кхыча общественни организацеша а бе боагГІача тайпара хамбу конструкторашa - общественникаша беча боккхача балха. Царех пхеннена хІанзалехьа а коммунистически къахьегама ударник яха сий дола цІи еннай, грамоташ теларца а приказашца баркал оалаш белгалбаьха а дукха ба.

Ерригача предприятешка а вІашагІйохха еза общественни-конструкторски бюрош. Цар дикка сихъергья вай технически прогресс, новкъостал дергда керда саг — къахьегамцара гІулакхаш коммунистически хьисапе долаш вола саг хьалкхевара.

И. ДОРОДНОВ,
ЦРМЗ общественни конструкторски бюро кулгалхо, конструктор.

Семилетка диълагІча шера валови продукци арахецара план ханал хьалха кхоачашъе аьнна тІаийца декхараш чакхдоахаш ба хІанз КПП номер йиъ йолча аьшкабетонни цеха къахьегамхой. Шерра социалистически яхь яьржай цеха коллектива юкъе. Во болх беш цхьаккха а вац. Балха задани тІехкоачашъяра чІоагІа къахьег хІаране. Ялх бетта план июна 20-ча дийнахьа кхоачашъяьй. Цо хьахьокх семилетка та диъ шера план Октябрьски цІей хьатІакхоачаш, 7-ча ноябре кхоачашъе денна дош коллективо сийленца чакхдочакхаргхилар.

Цехе дикагІа бола болхлой ба Гериханов Хьамзат, Сайханов Бауди, Логвинов Анатолий, кхыбараш. Балха заданеш 150 —160 процент кхоачашъю цар.

Сурта тІа: арматурни стержнеш тоаеши хьокхаши воалл Гериханов Хьамзат.

И. Плиева сурт.

Тоабергба хьайбай боахам

КПСС XXII съездо а парте ЦК мартовски Пленумо а хьайбаш леладеча боахамашта хьалхашка оттадаьд, цар керттера декхар а лаьрхІа дулх, шура, тха, кхыйола хьайбашкара йоала продукташ сихха алсамйоахилга. Мишта кхоачашду из декхар Ведана районерча хьайбаш леладераша?

Хьайбаш кхабара, къаьстта а жа кхабара йоккхий торонаш я Ведана районе. Шортта Іалаьмате дика а тайп-тайпара а баьцаш йола лоамашкара даьгІенаш дукха я. Цу даьгІенашка ахкан замах бІаь эзар жаи итт эзар бежани кхаба йиш я районага. Цу боарамех хьайбаш хилийтара хІанззе а денз тоабе беза дикача фух дола хьайбаш дебадара, искусственни осеменени яра болх, тІехь-тІехьа дукхагІа ахийта деза хьайбаш лоамарча даьгІенашка дажа, кхыметтел Іай а тІехь цига а хургдолаш.

Лоамашкара даьгІенех эшшача тайпара пайда ца эцарах, доакъар кийчдара планаш кхоачаш а ца еш, йоккха хало кхаьчар соахка цхьайолча колхозашка. Масала, гІожа доакъар кийчдара план 47 процент мара кхоачашъяьяцар Ленина цІерахча колхозо. Доакъарий кхоачамбоацаш дукха доахан а жа а дайр цу колхозе а иштта Кирова цІерахча колхозе а.

Цудухьа хІанззе а денз хьайбашта доакъар кийчдара гІулакха лаьрхХІа тІа ца йийрзача, лоамашкарча даьгІенех лерттІа пайда эцилга, доаханна лаьрхІа а цига гІишлош хьалъелга кара ца ийцача яланзар районни партийни организаци. Ер шоллагІа шу да Орджоникидзе цІерахча колхозо ший цхьадола кагий доахан Іай лоам кхоаба. Соахкара Іа доаккхаш 200 бежан хилар цу колхоза лоам. Цхьаь-цаІ бежан ца леш Іангара даьлар уж. ХІанз 200 бежана лаьрхІа цига кхы тІа а гІишлош хьалъеш я колхоз.

Доахан Іай а тІехь лоам кхоабилга вІаштІехьдоаккхаш дукха къахьийгад шурий-товарни ферма заведующе коммуниста Агамирзоев Мусас. Цхьабакъда, лоамашкарча даьгІенех дикагІа пайда эцилга вІаштІехьдаькхха ца Іеш, хьайбашкара йоала продукташ алсамъяхара кхыдола наькъаш а лех Орджоникидзе цІерахча колхоза правлене.

Соахка гурахьа 12 нана-хьакха ийцар колхозо. ГІулакх де уж дІаелар Х. Саламовга. Цо дика гІулакх дир царна. Укх шера цар 99 хурск йир. Цхьаккха хурск еннаяц, дийнахь-бус 350—400 грамм дулх тІакхет хІара хурска. Царех гурахьа бІаь центнерал кІезигагІа доацаш паччахьалкхенга хьакхий дулх дохха торо хургья колхозага. ХІаьта хьалхагІа дулха дІателаш хинна доахан колхоза юхедусаргда.

Орджоникидзе цІерахча колхозо дІадоладаь бІарччача шера доахан лоам кхабара гІулакх ларде а лаьца къоастаде лерхІ районни партийни организаце дІахо хьайбай боахам дегІабоалабара дош. БІарччача шера хьайбаш лоам кхаба лаьрхІа я Ленина цІерах йола колхоз а. 250 бежана лаьрхІа цига гІишлош хьалъеш йоал хІанз колхоз.

Хьайбай боахам тІехьабусаш хилар, алхха доакъарийца дувзаденна ца Іеш, цу балха кулгалдеш болча нахаца а чІоагІа дувзаденна хилар а лаьрхІа, цу дешага хьежар юхьханцара партийни организаци. Партбюрос решени а яь ферма заведующелла хьожавир коммунист Пашаев Беса, скотникалла хьожавир къаьна коммунист Устарханов Седык, доярка — коммунистка Сидиева Завран. Фермера гІулакхаш сихха тоадала доладелар. Доахангара йоаккхача шурийна а из паччахьалкхенга йохкара а соахка чІоагІа тІехьаюсаш яр колхоз, хІанз цу шинна а гІулакха районе эггара хьалхарчарца я из. Пашаев цига балха вахача хана денз Іаьсий вІалла довц. Доаханна искусственни осеменени ю. Из бахьан долаш дІадоал доахан Іахар дусилга, бугІаш ийеш ахча доаде дезац, Іилман хьехамца балхаш де Іомалу хьайбаш леладераш.

Колхозе хьалхле мишта лелае еза дика хьокхам луш бу ший болх Карл Маркса цІерахча колхоза партийни организаце. Доахана луш йола шура алсамъяккхара, Іаьсий ца дойташ хьалкхедара, хьайбашта гІулакх дикагІа дара шерра социалистически яхь йоаржаяьй доярка-шта юкъе. Фермана новкъостала хьожабаьб коммуниташ Ш. Аргакаеви М. Джабраилови. Даим ферма балхага хьожаш ва партбюро секретарь Т. Солсанов.

Доахангара планал дукхагІа шура яьккхача доярка-шта совленагІа мах телар а колхозе чакхдаьхача хІамашта юкъе боккха лоархІам болаш хІама да. Доярка-ша доаханна гІулакх дикагІа ду, доахана шура тІаетт. Планах шера якха лаьрхІар 1600 килограмм йолча метте, укх шера хьалхарча пхе беттаи ах беттаи ше деттача доахах хІара Іаттагара 1210 килограмм щура яьккхай доярка Селимова Умата, Эльзурмаева Палада — 1106 килограмм, Кадырова Тохус — 958 килограмм.

Цу бакъдараша хьахьокх лоамашкарча даьгІенех дикагІа пайда эцарца, хьайбаш леладеча боахамашта деш дола кулгал тоадарца, шоай къахьегамах хьахинначунца колхозхой дукхагІа материальни хьаштдолаш хиларца хьайбаш сихха дебилга а цар продуктивность лакхлулга а.

Дукха терко яьй парте райкомо - къаьст-къаьста леладеча боахамашкарча хьайбай продукташ кийчъяра дешай а. Цу даькъе, геттара дика балхаш даьд хьайбашкара йоала продукташ кийчъяра ах шера план 10-ча июне тІехкхоачашъяьча Мехкеты, Сельмен Таузана, Газенкале юрта Советаша.

Хьайбаш дебадареи йолаш йолча торонех бизза пайда эцареи даькъе цІенхаштта дола кхоачамбоацараш а да районе. Районни партийни организаце декхар да уж кхоачамбоацараш сихха юкъера дІадоахилга, лоамашкара даьгІенаш караерзаяра хьайбаш леладераш дукхагІа тІа а берзабеш, хьайбашта шортта а дика а доакъар хулийтилга. ТІаккха алсамъяргья хьайбашкара йоала продукташ.

Г. САЛЬКО,
парте Ведана райкома орготдела заведующи.

Берашка салаIийтара терко ю общественносто

1961—1962 дешара шу чакх а даьккха ахканарча каникулех салоIаш ба хIанз дешархой. Цхьабакъда, хIара дешархочо тайп-тайпара салоI. Цхьабараш пионерски лагерашка баха, е баха кийчлуш ба, шоллагIбараш шоаш бахача моттигашка производстве е юрта боахаме новкъостал деш боахк, хIаьта кхыбараш даьшцен хьехархошцен шоай низаца школашта, школьни инвентара, кхыйолча хIамашта ремонтни балхаш деш боахк.

ХIара шера вай мехкарча дешархоша шоай каникулаш лерттIа са а лоIаш дIаяхьара Коммунистически партеи Советски правительствен чIоагIа йоакхо ю.

Берашка салаIийтара гIулакх дика вIаштIехьдаьккхад вай республике. Республикерча дуккхача моттигашка хIанз болх беш пионерски лагераш я. Лагерашка салоIаргдола бераш кхаь даьккъах дийкъад. ХIанз хьалхарча потокаш дола бераш салоIаш да.

Укх шера республике болх беш города арахьара пионерски 17 лагер я. Цига салоIаргда 15 эзарнел совгIа волча пионерои дешархочои. Грозне а республикерча хIара районе а зIамагIа долча берашта лаьрхIа октябрьски площадкаш хьайийлай. Ведана, Сунженски, Грозненски, Шелковской, МагIалбика, иштта кхыйолча районашка хьайийлай межколхозно-совхозни а районни а пионерски лагераш. Грознерча школашка, школашка-интернаташка, домоуправленешка 40-нел совгIа городской пионерски лагераш хьайийлай.

Городерча а городал арахьарча а пионерски лагерашка болх бе кадраш кийчъяьй Нохч-ГIалгIайчен пионерски - организаце Совето. Цига хьожабаьб педагогически института студенташ-вожатеш, вожатеш-производственникаш. 220 совгIа пионервожатеш бахаб лагерашка болх бе укх шера.

Дикка эргабаьккхаб республикерча школаца йоацача учрежденеша шоай ахканара болх. Ерригача школаца йоацача учрежденешка республикански туристически станце кружокашка кхы тIа а бераш дIаййду. Цу станце ларда тIа хьаю къонача туристий лагераш. Республикерча ерригача школаца йоацача учрежденеша хIара лагера шоай пионераш-инструктораш хьожабаьб. Цу дерригача гIулакхаша новкъостал ду дешархошка дика салаIийта.

Ахканарча каникулех городерча а городал арахьарча а пионерски лагерерча дешархой художественни самодеятельноста смотр дIахьоргья, дикагIа кийчбеннаранашта совгIаташ а луш, межлагерни къонача автомоделистий яхь хургья, пионерийн дешархойн республикански спартакиада дIаяхьа лаьрхIад июли августи бетташка. Цу бетташка городашкарчеи, районашкарчеи лагерашкара пионераш къонача туристий слете вIашагIкхетаргба, хIаьта лоалахарча доттагIлен республикай городашка — Нальчике, Кисловодске, Пятигорске, Тбилисе экскурсех Iаьржача форда йисте экспедиционно-производственни походаш ергья, вай республикерча краеведчески музее ухаргба, сайрийна йоккха костераш сегаргья, иштта кхы дуккха сакъердамера Iулакхаш дIакхухьаргда.

Лагерашка салаIарал совгIа цхьаболча дешархоша шоашта а общественна а пайда баргболча тайпара вIаштIехьъяьхай шоай каникулаш. Вай республикерча дуккхача школай дешархоша укх шера даьшца, хьехархошца шоай низаца школашта, школьни инвентара ремонтни балхаш де лаьрхIад. ХIанзале № 21, 49, 19 йолча школашка дIадоладаьд ремонтни балхаш. Ремонтни балхаш даь баьлча вай республикерча хьалаш довзара экскурсех баха лаьрхIад цар.

Шоай тайпара салоIаш ба дешархой-производственни бригадай членаш. Вай республикерча районашка дукха вIашагIъехкай цу тайпара бригадаш. Масала, МагIалбика районе пхе юкъерчеи пхе бархIшерарчеи школашка 997 дешархой чу а боагIаш 22 дешархой - производственни бригадаш вIашагIтехай. Цу бригадаша лелаю 260 гектара тIа хьажкIаш, 30 гектара тIа шекара свекла, 10 гектара тIа гидуаргаш. ХIара гектара тIара 40—60 центнер хьажкIаш, 350 центнер свекла, 17 центнер гидуаргаш чуэца лаьрхIад цар.

Ачхой - Мартана, Сунженски, Надтеречни, Ведана, иштта кхыйолча районашка вIашагIтеха бригадаш чуийнна болх беш я хIанз. Кхашка балха боахкача бригадашкарча дешархошта керда газеташ, журналаш деш воспитателаша - хьехархоша, лувча Iам тIа кхувл, ахканарча каникулех волейболах ловзара спортивни яхье шозза вIашагIкхетаргба уж, колхозашкеи совхозашкеи ухаш юрта боахама къахьегамхошта самодеятельни концерташ уттадергда. ХIаьта хIара дийнахьа хьехархой хьалхленца комараши дарбане баьцаши гулъе ухаргба, берий кинофильмашка хьежаргба, вай республике а кхыча моттигашка а экскурсех ухаргба, дешархой - производственни бригадай членаша дIа-юха опыт ялара лаьрххIа салаIара ди дIахьоргда. Ужжамо кхы дуккха а гIулакхаш леладергда ахканарча каникулех дика са а лелIа керда дешара шу дика дIадахьара.

Т. УЖАХОВА.

УКРАИНЕРА ХЬАЬШИЙ

Укх деношка шийн гастролеш Грозне дIайолаеча Садовске цIерахча Винницки Украински музыкально-драматически театро Сийлахь - боккха даьхен тIом хиннача халача шерашка ше вIашагIделлача денз хьабенар вай советски реалистически искусства бокъонца бола никъ ба. УССР халкъа артист Ф. Верешагин керте латта театр бакъахьарча идейни позице тIа латташ а вай ханарча сагах спектаклаш уттаелга шийн керттера декхар лоархIаш а хьадоагIа.

Театра репертуара лоархIамера дарех гIулакх да жанрага а стилага а диллача из тайп-тайпара хилари советски вахара дуккха оагIонаш чулоацаш хилари. ЛоархIамера моттиг дIалоац репертуара тIа. А. Корнейчука, К. Тренева, Б. Лавренева, А. Штейна драматурге, Л. Юхвида, А. Рябова, И. Дунаевске, Ю. Мокроусова, кхычар музыкальни комеде.

Дуккха сакъердаме а дика а спектаклаш уттаяьй театро украински, эрсий, малхбузен-европейски классиках — «Алийна Святослава дайна гIа» (И. Франко), «Лымеривна» (П. Мирный), «Савва Чалый» (И. Тобилевич), «Ревизор» (Н. Гоголь), «Овод» (Л. Войнич), кхыяраш.

ХIара шу тIехьаIа творчески деIIайоагIаш хьаенай театра коллектив. Советски драматургай пьесаш уттаяь ца Iеш шийн драматург Н. Зарудный а ва театра. Цунца цхьана итт пьеса хьаяьй театро. ХIанз Зарудне пьесаш Украина театрашка уттаяь ца Iеш Москве, вежарий республикашка, халкъа демократе мехкашка уттаю.

Дика чакхъяьннай тха гастролаш Баку. 3-ча июле денз 22-ча июне кхаччалца Грознерча а республикерча а зрителашка оаха хьокхаргъя «Венна даьла», «Антен» яха Н. Зарудне пьесаш, комеди «Безам тIабоагIа...»

Советски драматургий пьесех гастрольни репертуараца я «Фараоны» яха А. Коломийца пьеса, «Бирса повесть» яха Ф. Вольне пьеса, «Малиновке саг йоалаяр» яха Л. Юхвидеи А. Рябовеи музыкальни комеди.

3-ча июле Грознерча М. Ю. Лермонтова цIерахча эрсий драмтеатре оттаергъя оаха М. Старицке «Хила дегIадац» яха драма.

Классически пьесех гастрольни репертуара юкъе я И. Тобилевича «Юртара сий», М. Старицкеи Я. Кухаренкон «Черноморцы» яха музыкальни комеди, кхыяраш.

Спектаклаш оттаяьй керттерча режиссера УССР халкъа артиста Ф. Верещагина, режиссера, УССР заслуженни артиста Ф. Трегубова, режиссераша В. Толока, П. Мирошниченко, художественни оформлени — К. Витовскеи Н. Билыкеи, халхараш оттадаьд УССР заслуженни артиста Б. Таирова, МССР заслуженни артиста Н. Грищенко, дирижер музыкальни даькъа заведующи М. Бочковский.

Тха театра гастролаша кхы а дукхагIа чIоагIдергда Нохч-ГIалгIайчени Украинаи халкъашта юкъера доттагIал.

Л. ПОТОЦКИЙ,
Садовске цIерахча Винницки Украински музыкально-драматически театра директор-распорядитель.

Бухгалтера „гIалат“

Шийн кагий бераш цIагIа а дуташ хIара денна кхашка моттигера а минеральни а удобренеш увзаш хулар «Октября 40 шу» совхоза Наьсар-Кертерча отделене яха Зангиева Райхьант.

— Цул дикагIа а сихагIа а болх беш кхалсаг яц тха коллективе, йоахар цунцарча кхалнаха.

Дийнахьара задани тIехкоачаш ца еш чуягIацар Райхьант. Дукха къахьийгар цо кхаш бIаьстанга кийчдеча. Цул тIехьагIа цамогаш а хинна больнице Iойижар.

Цу дийнахь денз кхеста йолаелар хIанз вай бувцаргболча гIурта чарх.

Райхьанта март бетта баьча балха нарядаш дIаелар учетчико отделене бухгалтерга нов. Вышегуровга. Барайтта балха дийнахь къахьийгадар Райхьанта цу бетта. Цун алапий мел доагIа хьежар бухгалтер, чота бурилгаш дIа-хьа а теха. 35 соми 39 кепиги хилар. Цул тIехьагIа ведомость оттаде волавелар. Райхьант а цу юкъе яхийтар цо. Цхьан ведомоста тIа (№ 181) 12 соми 79 кепиги, шоллагIчун тIа (№ 197) 22 соми 60 кепиги долаш дIа-хьа дийкъар Райхьанта алапий.

Дукха ха яхар цул тIехьагIа.

Ше больницера арайоаллашехь а алапий хьаэца, аьнна конторе яхар Райхьант.

— Хьона 12 соми 79 кепиги мара дагIац, — аьлар кассира, ведомоста тIа а хьежа.

Райхьант цецъяьлар. Цунна ховра ше мел ахча даькхад. Бухгалтер волча яхар.

— Хьайна доагIар дIаийцад Iа, — аьлар Вышегурова.

Кхы дийцача хIама хургдоацилга а хайна, Наьсар-Кертера совхоза центральни усадьбе яхар кхалсаг ший бокъо лаха.

— Нарядашка диллача шозза дукхагIа ма доагIий сона ахча, хьажал са гIулакхага, — аьлар цо совхоза керттерча бухгалтерага.

— Мегад, хьожаргда тхо. Кхоана юхайола, — аьлар бухгалтера, бIаргсаьнаш хьал а тетта.

Гаьна яьлар из кхоане. БархIазза ТIой-Юрта яхар Райхьант. ХIаьта а хIама хиланзар. Цхьацца бахьан корадоаIар бухгалтерашта цунна духьал.

Юххера гучадаьлар бухгалтера н. Вышегурова даь «гIалат».

Цу отделене вIалла болх ца баьча саго кулг а яздаь дIанийцаь хиннад Райхьанта 22 сом ахча. Бакъда, бухгалтера ца ховш-м ийцадац. Из тIачIоаIдеш бакъдараш а да.

Нагахь санна, бухгалтер ше яххача тайпара гIалат ваьнна хиннавале № 197 йола ведомость бIарга ца дайташ хIана лиийнав из шин бетта?

— Кассир вицвенна хиннав, —йоах Вышегурова,

Из харц да. Цхьан тайпара ше тIа ца хьийхача наьха ахча хьаэца воагIаргвац совхозе болх беш воаца саг.

Ший «гIалат» гучадаькхача Райхьанта раьза вац бухгалтер. Цун бюллетенах доагIа ахча дIадала ца тугаш хьувз из хIанз цхьацца бахьанаш а лехаш. Дуккхача берий нана цкъа совхоза конторе йодаш, тIаккха отделене ухаш лел.

Из дика хов совхоза кулгалхошта. Бакъда, цу кхалсага гIулакх тахка а техка цун гIо де саг кораваьвац хIанзалца.

О. ГУНОЕВ.

Редактора зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Доазол дехьара

США президента пресс-конференци

ВАШИНГТОН, 28 июнь. (ТАСС). Селхан делкъел тIехьагIа пресс-конференци йир США президента Дж. Кеннеде. Из дIайолалуш президента заявлени йир Тайваньски проливерча гIулакхаша «цIенхаштта сагото» тIатессай США правительствана, аьнна. Из хьал эттад, цо яхачох, цу районе КНР бIу «сенна кхувл» а ца ховш дIа-хьай кхувлаш хилар бахьан долаш. Кеннеде аьлар, цу районера США политика ше хьалха хиннача бесса я, хIаьта Формозан Пескадорски островайн оборона Iалашъяра вIашагIкхийттача Штаташа динза даргдоацар а дергда.

Чанкайшисташ КНР территорех тIалата безам болаш ба, яхаш кепа йоазон тIа даьннача хоамех хетта хаттараш дир президентага. Цхьан корреспондента чанкайшистий низаш КНР территорех тIалата безам болаш да яха Тайванера кхаьча хабараш дага а дохийта, духхьала хаьттар, «чанкайшисташ из дойя фу де безам болаш я» вIашагIкхийтта Штаташ, аьнна. Президента цу хабарий мах а ца беш, аьлар цу районе леладу гIулакхаш США «оборонана лаьрхIа» да.

Европера американски бIу кIезигкIезига боалабеш цIабоалабара йолча торонна жоп далара даьча дехарийна, Кеннеде аьлар, из хIанз укх сахьате де йиш яц, «Берлиннерча хьалах дIахо фу хургда вайна ца хайча» хIаьта а вета а.

Кеннеде белгалдаьккхар тIеххьарча 12 бетта США-с Берлине кхы а дукхагIа бIу бахийта хилар а, хIаьта НАТО кхыча членаша а цига кхы а шоай бIу бахийтарга ше догдохаш хилар а.

Корреспондентах цхьанне президентага дехар дир паччахьалкхен секретарь Д. Раск Европе вахара хьакъехьарча итогий мах бари, Франце ший ядерни низаш вIашагIдохкара вIашагIкхийтта Штаташ раьза я-яц алари, хIаьта уж ядерни низаш НАТО-х дIатоха американски правительства гIертаргъя-яц алари.

Кеннеде аьлар, вIашагIкхийттача Штаташта масса а хана ховш да ший ядерни низаш Iалашде гIерташ Франци хилар, цхьабакъда, НАТО юкъерча хьашташта зене лерхI цар из, хIана аьлча из гIулакх могадича кхыдола мехкаш а иззаморг де гIортаргда.

Кеннедена хетачох НАТО-си цунга гIолла вIашагIкхийттача Штаташа деча гIулакхашеи «кхерамзле йоаггIа-ча тайпара» Iалашъергья.

Пресс-конференце Кеннеде бокъонца хьахайтар ядерни тохкамаш соцаде безам боацаш ше хилар, цар США «хьашташ Iалашду», хIаьта наьха вахарах унахцIенонней кхераме а яц уж, аьлар цо.

ДIахо аьлар цо, ше кастта Мексике вахача шин мехка юкъера гIулакхаш дувцарал совгIа, цига дувцаргда «ерригача Латински Америке демократически структура чIоагIъяра» США-н Мексикаи фу де йиш я яха дош а.

БIаь эзарнеша забастовка ю США

Америка вIашагIкхийттача Штаташка хIанз укх сахьате забастовка ещ 250 эзар къахьегамхо ва.

Юнайтед-Пресс Интернейшнл яхача агентства беча хоамах, нагахьа санна дуккхача профсоюзаша компанешца коллективни договораштa кулгаш ца яздойя, укх гарггарча хана забастовка е волалургва кхы а 170 эзар болхло.

(ТАСС).

Китая кхашка

Укх шера ялат хьаувкъадара тIехьа къовсам лоаттабеш ба китайски юрташкара къахьегамхой. Республике дуга леладара керттера район лоархIача Янцзы яхача хин бассейнерча ахархоша шоай керттера теркам дIайнача хIамашта гIулакх дара —оасар дара, удобренеш яккхара—тIаберзабаьб. Гуандун яхача мехка дуга леладара хьалхара моттиг лелаеча провинце а кхыйолча къулбехьарча провинцешка а баьццара кIувс санна дада дуга кхаш дошо бесса дийрзарашца хувцалуш да: кхачаш латт хьалха кхача дуга. Цу районашкара ахархой хьийкъа керда дуга чуэца кийчбенна бовлаш латт.

Дика гIулакх дар бахьан долаш цхьоагIа хьалтIадоалаш латт дуга Чуански автономни района Хунани, Сычуани, Цзянси Хубэя, Гуанси кхашка. Форда йисте яда Цзянсуи Чжэцзяни яхача провинцешка а Эньхуэя яхача субтропически районашка а шозлалIа дув дуга дIаде болабеннаб.

Дика дегIайоагIа дIайийна соя, хьажкIаш, Гаоляна мехка къилбаседа - малхбоалехьарча кхаь провинце: Ляонин Хэйлунцзян, Цзилинь. Сийнденнад боамбе кхаш республике керттерча боамби лелабу районаш лоархIача Хэбэй, Шаньдун, Гэнань, Цзянсу, Хубэй, Сычуань яхача провинцешка.

(ТАСС).

НАХ БОАБАЬРАШТА ТОПАШ ТЕХАЙ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча судо дийцад хулиганства тIа гIолла Ассински совхоза объездчик Арбузов вийнача Г. П. Калиновскеи, шофер Григорьев вийнача М. Б. Боковеи, ший йоI низагIа лела а яь йийнача А. М. Магомадовеи дешаш.

Зуламхошта эггара чIоагIагIа дола таIазар де—толаш тоха,—аьнна суд яьй.

Калиновскеи, Боковеи, Магомадовеи къахетам бар дехаш даьча дехара жоп деннадац, царна толаш техай.

ИСПАНЕ ХАЛКЪ ПАРГIАТА ДАРГДА!

Франко правительства Испане оттаяьча терроран къизача низийн режимо кагбанзар фашистски диктатурана духьала, паргIато, машар, демократи бахьан долаш къовсам лоаттабеча испански болхлой классеи мехка берригача къахьегамхойн лоIам. Инарала Франкос оттаяьча палачий режима духьала укх шера апрель —май бетташка 300 эзар сагал кIезигагIа боацаш къахьегамхой гIайттар. Из деналера къовсам болабаьб мехка къилбаседенгахьарча Астурия яхача областерча шахтераша Испане революционни пролетариата хьалха латтача отрядо.

Испане болх беча 80 эзар шахтерах 60 эзар шахтеро болх беш йолча Астуреча кIора шахташа мехка боаккхача берригача кхеран кIорах 3/4 дакъа кIор лу. ТIехьайнсача методашца боах шахташкара кIор. Дагтара баьккхача а юкъера лаьрхIа-ча дийнахьа ах тонн мара кIор бакхац астурийски шахтеро. Шахтерий алапи Iалаьмате лоха да, Малхбузен Европа моллагIча кхыча мехкарчул а лохагIа да из.

...Астурена къулбехьарча «Николаса» яхача шахтера ворхI забойщик 5 апреле чхарана тIаннйсвелар. Бокъонца бола бала бар из шахтерашта. Къаьстта халача хьалашка болх бе безаш шоаш хиларца алапи шоашта тIатохилга дийхар цар капиталисташкара. Из тIатоха шоашта ца тигачул тIехьагIа болх лаьгIбалийтар цар. Уж дIабаьхар. ТIаккха Мьереси Лангреон яхача кIора бассейнашкарча шахтераша, шоай ворхI новкъост балхара дIаваьккха раьза боацаш, болх дIакхессар. Апрель бутт чакхоалача хана ерригача Астуре забастовка яр.

Астуреча горнякаша яь забастовка хьаллаьцар ерригаш а хIана яц аьнна йолча Испанерча провинцей промышленноста вокх доакъошкарча итташ эзараш болча къахьегамхоша. Инарала Франкой ерригa полицейски аппарат оарцагIъяьккхар, забастовкаш а еш лоаттабеча къовсама ала боабар духьа. Астуре вахийтав 30 эзар полицейски — хIара шин шахтера духьала цхьацца. Къилбаседенгахьарча кхаь провинце «чрезвычайни хьал» оттадаьд франкистски правительства.

Цхьабакъда, лувцаш чубеккарах, чухьежарах, еттарах, низаш дарах а маганзар Франкона испански къахьегамхоша забастовкаш а еш лоаттабу къовсам тоIабе. «Чрезвычайни хьал» оттадаро кхы а дукхагIа сихбир забастовкай болам. Астурен Леонен хиннача забастовочни къовсаме дакъа лоацаш бIаь эзар совгIа шахтераш, рудникашкара болхлой, металлургаш бар. Бискае алхха Бильбао яхача цхьан заводской зоне болх дIакхессар металлургически предприятешкарчеи судоверфешкарчеи 55 эзар болхлочо. Итташ эзараш хиллал болча машиностроителаша, текстильщикаша, шахтераша, металлургаша транспортникаша забастовка йир Каталоне. Кхыметтел Барселонерча банковски болхлоша а лаьгIбир болх. Забастовкаш ерашта раьза хинна йоккхий демонстрацеш хилар берригача мехка. Испански болхлой классагахьа баьлар мадридскин барселонскин университеташкара студенташ, Iилма, искусства, культура деятелаш. ГIайттача болхлоша дIадехараш хьаллоацаш царгахьа яьлар болхлой — католикий организацеш. Кхыметтел дуккха шераш хьалхагIа денз сатийнна Iеш хиннa католически киназ а эггара хьалха духьалдаьлар франкистски паччахьалкхен аппарат испански болхлоша забастовкаш а еш лоаттабеча къовсасама юкъе гIортара»

Испански къахьегамхоша забастовкаш а еш шин бетта лоаттабаьча къовсамо низ болаш хIама техар франкизма ерригача зданена, хIаьта, шеко йоаццаш, испански халкъо йоккха котало а йоаккхаш чакхбаьлар из. Эггара хьалха из хьахьокх франкистски законодательства забастовкаш йийхкача а моллагIча забастовке дакъа лоацаш хиннIачарна, «бунташ ераш» а лоархIаш, военни трибуналах судаш елга оттадаьча а мехка забастовкай болам шерра баьржа хиларо. Цхьабакъда, Франкой законий низ кхачанзар кхотабенна а шоаш хьалаьца никъ чакхбаккха лаьрхIа а бола къахьегамхой юхатоха. Забастовка е шоай бокъо хилар дIахьекхар испански болхлоша. Забастовкай болам гIаттар бахьан долаш лаьрххIа кепа а тохийта соцам арабаккха бийзар Франкой правительства шахтерашта а хIаьта иштта промышленноста кхыча доакъоех йолча дуккхача предприятешкарча болхлоша а алапеш лакхдара хьакхъеха. 10 процентагара 100 процента кхаччалца тIатехар алапеш.

Цхьабакъда, цунах кхоачалуш бац испански къахьегамхоша забастовкаш а еш лоаттабеча къовсама лоархIам. Забастовка ерий низ чIоагIагIа хилар диктатора Франкос духьала лоаттабеча низал. Ше турпалера къовсам лоаттабеча хана испански пролетариата дог тийшар, франкистски режимо вIашагIъелла низаш ду аппарат мелла низ болашн къахетам боацаш яле а, цхьа барт а болаш, шерра баьржача забастовочни болама духьалъотта цунна ца могаш хиларах.

ГIайттача Астуреча шахтерашен Испане вокх провинцешкарча къахьегамхошеи цхьаькха а боккха толам баьккхаб. ХьалхагIа фалангистски «синдикатий» чиновникаша «болхлой цIерах» переговораш еш хиннача франкистски режима практикана меттел хIанз болхлой викалашца — болхлой комитеташца переговораш ца йича ца боалача кхоачабир цар предпринимателаш. ХIанз забастовкаш еча хана кхыметтел хIанзалца цу «синдикатий» балхах цхьа хIама хеташ хиннача болхлоша а букъ берзабир царгахьа. Цу тайппара цIенхаштта хIама техар франкистски диктатура цхьан чIоагIалонна — цо вIашагIъехкача фашистски «профсоюзашта». Берригача мехко хьадда хьадехаш дар — профсоюзни болама юха а паргIато лулга, предпринимателийн франкистски правительствен оагIоарахьара цхьаккха тайпа тIахьожам а хургбоацаш шоай лоIамера болхлой профсоюзаш вIашагIйохкилга. Уж хIамаш хьадийхар дуккхача испански прогрессивни наьха, политически партей, организацей викалаша, эзараш болча испански студенташа.

Алхха цу дIадехараша бокъонца политически наьхъа тIа баьккхар Испанера забастовкай болам. Фашистски режим йолча хьалашка итташ эзараш къахьегамхоша дакъа а лоацаш хиннa моллагIа а боккхача забастовкай боламах франкистски режима лардашта шоашта духьалара политически къовсам ца хилча йиш яцар. Иштта къовсам хилар хьахьекхар, масала, забастовкашка дакъа лацар бахьан долаш фашистски Iаьдало набахта бехка шоай новкъостий мукъабахар духьа забастовка ераша леладеча гIулакхаша. ХIаьта дуккхаза моттигаш хиннай забастовкаш еча болхлоша уж мукъабоахаш. Белгадоалаш да, кхыметтел шахтераша, шоашта алапеш тIатохийтача а ца Iеш, забастовкашка дакъа лацарах лийца боахкараш франкистски Iаьдало хьахещалца цар къовсам ца социйташ дуккха моттигаш хилар (масала, Мьерес яхача астурийски районе из хиннача тайпара).

Юххера а, хIанзарча забастовочни боламо доккха новкъостал дир франкистски режима духьалара легальни йоацеи ах легальни йолен партеш а группировкаш вIашагIтохара. Аьлча кхоачам ба, забастовкаш еча Испане пролетариато дIадехаш дола керттера хIамаш — алапеш тIатохилга, профсоюзнин демократическин бокъонаш юхаоттаелга, забастовка е бокъо хулийтилга — хьаллоацаш Коммунистически партегара — эггара тешамеIеи чIоагIагIеи йолча Испански болхлой класса партегара манархисташка кхаччалца йола ерригa оппозиционнин политическин партеш хинна хилар аьлча.

Ерригача Испане гIолла чакхъяккхача забастовкай талгIено цунца цхьана кхесса дIадахийтар шийх дукхагIа бола нах меца а мискача алапех а баха безаш хиннача Испане къахьегама халкъа вахара бокъонца дола сурт дуккхана хана денз дунен общественностах лочкъадаь доаттадаь занавес. Гучаяьхар рузкъах йиза йоаллача боккхийча капиталистий зIаммига мара йоацача кучкилгаш бирса къел юаш бахача Испане хьалхах болча дуккхача нахан юкъера йоккхий вIашдухьаленаш.

Цу тайппара, укх шера бIаьстан юхье хьайнача испански къахьегамхой забастовочни боламо низ болаш хIама техар фашистски диктатурана. Ерригача Испане гIолла декар цу болама юкъе хьахийна лозунг: «1962 шу — франкистски диктатура дIаяккхара гIулакха хоадамбергбола шу!» ПаргIато, демократи сага хила доагIаш дола вахар бахьан долаш доаттабеча къовсама керда этап дIайолаяьй испански халкъо. Гаьна яц из къовсам йиза котало а йоаккхаш чакхбаргбола ха. ПаргIата даргда Испане халкъ!

Л. БОБРОВ.

ОКРДАЛО
4-гIа оагI. 1 июль, 1962 шу.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.
Йоккха зал — «СагIадехарга дувцар».
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — «СагIадехарга дувцар».
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — «СагIадехарга дувцар».
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — «СагIадехарга дувцар».
Долалу: 7.30, 9.30.

ХОАМ

РСФСР лакхерча образоване Министерства приказах мехка тайп-тайпарча вузашка КОНКУРС ЙОАЦАШ ДЕША ДIАЭЦ Нохч-ГIалгIай АССР-ра нохчашхеи гIалгIашхеи бола нах.

ДIаэцара экзаменаш йолалу укх шера 5-ча июле денз.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете заявлени яла еза ер документаш шийца а долаш:

1. образованех дола документ (подлинник);
2. автобиографи;
3. лорий справка (№ 286 йолча формах);
4. кхоъ фотокарточка (корта берзана даьккхаи 3×4 боарамахи хила деза сурташ);
5. деша ваьгIачара е балха хинначара характеристика;
6. балха хиннарашта — къахьегама е колхозни книжка тIара выписка.

Паспорти военни билети шийга хила деза.

Документаш хьа а эц мехкарча вузашка деша бахара хьакъехьарча гIулакхех справкаш а тел хIара дийнахьа Iурийна 10 сахьат даьлча денз сайрийна 4 сахьат даллалца Нохч-ГIалгIай пединститута цIеношка, цIа № 9.

* * *

Абитуриентий собрани хургья укх шера 2-ча июле Iуйрийна 11 сахьат даьлча Нохч-ГIалгIай пединститута актови зале.

ДIаэцара комисси

Гор. Грозне, Мира улицагIа, 72, кв. 81, яхаш йолча Лысенко Антонина Максимовнас суде деннад гор. Грозне, Мира улицагIа, 72, кв. 81, вахаш волча Лысенко Георгий Васильевичацара ше къастарах дола дош.
Дош дувцаргда гор. Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехкокхама секретаря — 2-45-48, партийни вахарех, экономикан, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05084 Заказ № 3528